

آزمونهای ساده

Pragmatism22@

مقدمه ۹۲

طراحی آزمونهای ساده ۹۴

آزمایش چشایی ۹۷

آزمایش شنوایی ۹۸

آزمایش مهارتهای کلامی ۱۰۱

آزمایش هوش ۱۰۴

آزمایش مشاهده ۱۰۸

آزمایش ادراک ۱۱۴

آزمایش بینایی ۱۱۸

آزمونهای ساده

شما به عنوان پدر یا مادر، به این دلیل که هر روز همراه فرزند خردسال خود هستید و او را زیر نظر دارید، از موقعیت بی نظیری برخوردارید. از نظر سلامت جسمانی و روانی، شما اولین خط دفاعی کودک خود محسوب می شوید و بنابراین وظیفه شماست که بر رشد و تکامل کودک خود نظارت کنید و نسبت به هر چیز غیرمعمول حساس باشید. معمول است که پزشکان برای ارزیابی کودک، اطلاعات والدین را مد نظر قرار می دهند، بخصوص به این دلیل که پدر و مادر اطلاعاتی در اختیار دارند که دیگران از آن ناآگاه اند. هر قدر شما آگاهی بیشتری نسبت به کودک خود داشته باشید بهتر می توانید به او خدمت کنید.

اگر به وسیله یکی از این آزمونها یا حتی با مشاهده ساده مظنون به وجود اشکالی شدید، برای گفتن آن به پزشک تردید نکنید. هر قدر زودتر با مشکلی برخورد شود، احتمال اصلاح آن و نیز احتمال اینکه کودک شما بتواند حداکثر بهره برداری را از توانایی موجود خود بکند بیشتر است. پس از سه سالگی جبران هر نوع تأخیر در یادگیری کودک حتی برای متخصصان نیز بسیار مشکل است.

ماهیت آزمونها

همه آزمونهایی که در بخش بعدی ارائه می شوند از همان آزمونهایی اقتباس شده اند که مراقب بهداشتی، پزشک، یا متخصص اطفال، در صورتی که کودک خود را برای بررسی عمومی وضعیت رشد کودک نزد او ببرید، به کار خواهد برد. اینها عبارت اند از آزمونهای بینایی، شنوایی، مشاهده، ادراک، هوش و فهرستی از مهارتهای کلامی. نباید به آنها به چشم امتحان که همیشه همراه با تصور شکست و اضطراب است بنگرید، بلکه آنها را صرفاً بررسیهای معمولی بدانید. انجام برخی ارزیابیها مثل مطمئن شدن از شنوایی و بینایی کودک، در سنین پایین بسیار ضروری است، زیرا هرگونه اختلال در آنها کسب مهارتهای لازم برای رشد و تکامل طبیعی را تحت تأثیر قرار می دهد. سایر آزمونها مانند آزمونهایی را که با زبان و هوش سروکار دارند، می توانید هر چند وقت یک بار برای اینکه مطمئن شوید کودکان با سرعت متوسط رشد می کند، به کار ببرید، ولی آزمایش پرهوشی کاری است که بهتر است به آزمونهای تخصصی حرفه ای محول گردد. غالباً والدین نمی توانند بی طرفی لازم برای انجام ارزیابی مناسبی در این زمینه را داشته باشند.

حوزه های مهمی از رشد و نمو کودک نیز وجود دارد که هیچ آزمون تاییدشده ای برای آنها نداریم. این حوزه ها عبارت اند از مواردی مثل اجتماعی بودن و رشد شخصیت. با این حال حتی این حوزه ها را نیز والدین می توانند با ابداع آزمونهایی از خودشان با استفاده از نمودارهای رشد ارائه شده در این کتاب مورد نظارت قرار دهند.

ولی هر جا که آزمونهای تاییدشده موجود باشد، دلیلی وجود ندارد که والدین از آنها آگاهی نداشته باشند، نه به این دلیل که لازم باشد پرونده ای رسمی برای کودک خود درست کنید، بلکه برای اینکه بدانید برای کشف سریع علائم خطر و مراجعه زودرس به کارشناسان، در جستجوی چه علائمی باشید. به علاوه اگر از روشهای آزمودن کودک خود مطلع باشید، بهتر می توانید یک کارشناس باصلاحیت را در صورت نیاز انتخاب کنید و درک شما از روشهایی که احتمالاً به کار خواهد برد بهتر خواهد بود.

هر قدر کودک بزرگتر باشد، حداقل به دلیل تسلط بیشتر او بر زبان که او را قادر می‌سازد از دستورالعملها بهتر پیروی کند، آزمونها قابل اطمینان‌تر هستند. همچنین، غیر از حوزه‌های خاصی مثل شنوایی و بینایی، نتایج آزمونهایی را که روی کودکان زیر یک سال انجام می‌شود نمی‌توان پیش‌بینی‌کننده پیشرفت آنها در آینده دانست.

بنابراین بسیار مهم است که نسبت نمره به سن را که از این آزمونها به دست می‌آید نتیجه قطعی فرض نکنید. احتمال اینکه کودک شما همه آزمونها را با نتیجه یکسان انجام دهد، بسیار کم است؛ او در برخی آزمونها جلوتر و در برخی دیگر عقبتر خواهد بود. روی هم رفته اساس آزمونها بر بدترین حالتی که هنوز طبیعی محسوب می‌شود بنا شده است. به عنوان مثال در آزمونهای ادراک، یک کودک سه‌ساله باید بتواند اسم یک رنگ را بگوید. البته، اکثر بچه‌های سه‌ساله می‌توانند چند رنگ را نام ببرند. اما اگر کودک سه‌ساله‌ای قادر نباشد حتی یک رنگ را نیز نام ببرد، مسلماً مشکلی در کار است. بنابراین به یاری این آزمون ساده می‌توانید خیلی زود متوجه وجود یک مشکل احتمالی بشوید. در رهنمودهای همراه هر آزمون، اشاراتی به نتایج غیرطبیعی شده است، و همین راهنمایهاست که باید عامل تعیین‌کننده برای یاری طلبیدن شما از کارشناسان باشد و نه محدوده سنی پیشنهاد شده. با این حال، اگر امتیاز کودک شما در آزمونها دائماً و مکرراً بسیار پایین است، احتمالاً جای نگرانی وجود دارد.

به یاد داشتن این نکته مهم است که بهترین هدف، رشد متعادل است. البته یک پدر یا مادر می‌تواند برای جلوگیری از انداختن کودک در زمینه خاصی با او کار کند. ولی این امتیاز معمولاً به بهای کندی پیشرفت در سایر حوزه‌ها که به همان اندازه اهمیت دارند، به دست می‌آید.

اجرای آزمونها

اگر خیال دارید هر یک از آزمونها را انجام دهید، با این نگرش شروع کنید که انجام آنها باید سرگرم‌کننده، همراه با خنده‌های فراوان، و به دور از اضطراب باشد. از نظر سرعت یا مدت زمان انجام آزمون به کودک فشار نیاورید. اگر به نظر می‌رسد حوصله کودکان سر رفته یا مشخص است که همکاری نخواهد کرد، آزمون را ادامه ندهید. اگر افراد غریبه در انجام آزمون دخیل باشند احتمال این رویداد بیشتر است.

هر کجا که آزمونها نیازمند وسایل خاصی باشند، این وسایل غالباً از لوازم خانگی معمولی هستند و اگر نیازی به تصویر باشد، می‌توان آنها را به سادگی رسم کرد یا از مجلات قیچی کرد. با این حال در بعضی از آزمونهای مشاهده، از مجموعه‌های شکل، بازی، یا تابلوی شکل استفاده می‌شود؛ این وسایل را می‌توانید از فروشگاههای لوازم کمک‌آموزشی یا اسباب‌بازی که در انتهای کتاب آمده است تهیه کنید.

ممکن است عواملی از قبیل زمان‌بندی و ترتیب اشیا یا صداهای ارائه شده اهمیت اساسی داشته باشند، بنابراین سعی کنید روش آزمون را به همان صورتی که گفته شده است دنبال کنید. اکثر آزمونها باید در گوشه‌ای ساکت و دور از عوامل حواس‌پرتی انجام شوند، تا نظارت بر پاسخها برای شما آسان باشد.

می‌توانید برخی از آزمونها را، خواه به خاطر قانع‌کننده نبودن نتایج اولیه، یا به دلیل اینکه تمایل دارید بر پیشرفت رشد کودک نظارت داشته باشید، تکرار کنید. متخصصان رشد کودکان نیز این کار را می‌کنند. اما مهم این است که در مورد انجام آزمونها دچار وسواس نشوید و طوری رفتار کنید که همیشه به صورت یک کار شاد و پر از سرگرمی برای شما و کودکان باقی بماند.

ابداع آزمونهای ساده

متخصصان مراقبت کودک آزمونهای متنوعی برای ارزیابی رشد دارند که شکل ساده شده بسیاری از آنها برای والدین در این فصل طرح شده است. ولی لازم نیست همه این آزمونها رسمی، توم با سخت گیری، یا همراه با ارزیابی دائمی باشند. شما در طول روز، ضمن مراقبت از کودک خود، امکان مشاهده او و دریافت اطلاعات مفید در باره وضعیت او را در اختیار دارید. مثلاً اوقات بازی وقت مناسبی برای نظارت بر رشد مهارتهای اجتماعی، زمان استحمام فرصتی برای ارزیابی کنجکاوی و واکنشگری، و وقت غذا نشانه هایی از میزان تسلط بر تواناییهای دستی کودک را در اختیار شما می گذارد. با این دیدگاه، جلسات آزمون تبدیل به اوقاتی برای رویدادهای غیرمنتظره، سرگرمی فراوان، و تقویت پیوند عاطفی قوی که بین شما و کودکتان وجود دارد، می گردند.

کار کردن با نمودارهای رشد

خود شما نیز می توانید با استفاده از نمودارهای «سیر طبیعی رشد» (صفحات ۱۹ تا ۶۹ کتاب)، آزمونهایی مخصوص خود برای کودکتان طراحی کنید. از آنجا که منظور از طرح این نمودارها نشان دادن مراحل متوالی است که کودک شما باید طی کند و نه زمان دقیق دستیابی به هر مهارت خاص، مطالعه کل هر نمودار از ابتدا تا انتها برای کسب تصویری کلی از پیشرفت کودکتان حائز اهمیت است. به عنوان مثال برای آزمودن رشد جسمانی کودک با استفاده از نمودار جابجایی حرکتی (صفحات ۳۰ تا ۳۹)، باید نکات زیر را به خاطر داشته باشید.

مقصود از رشد جسمانی توانایی ایستادن بدون تزلزل روی دو پا، راه رفتن، دویدن، و پریدن در عین حفظ تعادل و هماهنگی است. اولین قدم در این راه، در ماه اول زندگی برداشته می شود و با کنترل سر آغاز می گردد. از آن به بعد مراحل مهمی در طی رشد کودک شما وجود دارد، مثل کنترل کامل سر تا ۱۸ هفتگی، توانایی ایستادن بدون کمک تا ۱۴ ماهگی، عقب عقب رفتن تا ۲۱ ماهگی، بالا و پایین پریدن تا سه سالگی، و روی یک پا جهیدن در پنج سالگی، که بر این اساس می توانید نموداری برای پیشرفت کودکتان تهیه کنید. به خاطر داشته باشید برخی کودکان از نظر به دست آوردن مهارتهای جسمانی بسیار کندتر از بقیه هستند، و میزان پیشرفت بستگی زیادی به میزان فعالیت طبیعی کودک و میزان تحریک فیزیکی او از طرف شما دارد.

مادامی که الگوی کلی رشد را در ذهن خود دارید می توانید روی جنبه های جزئیتر هر مرحله تمرکز کنید. اگر به اطلاعات مختصری که ذیل هر سن آمده است دقت کنید می توانید با انجام آنچه گفته شده آن گفته ها را بیازمایید. مثلاً از نظر مهارتهای دستی، در ۳۲ هفتگی کودک می تواند کاغذ پاره کند. برای آزمودن این فعالیت، مقدار کمی کاغذی به او بدهید و ببینید با آن چه می کند.

در صفحات بعد ما یک فهرست آزمون-پاسخ دقیقتر بر اساس اطلاعات مندرج در نمودار «جابجایی حرکتی» تنظیم کرده ایم.

تحریک

روش آزمون

با فاصله کمی از کودک خود بنشینید و آغوشتان را برایش بگشایید. با صدا کردن نامش یا نشان دادن اسباببازی مورد علاقه‌اش او را تشویق کنید به سوی شما بیاید.

پاسخ

در ۳۲ هفتگی کودک شما ممکن است خود را روی باسن به طرف شما بکشد. اگر هنوز قادر نیست این کار را انجام دهد، نگران نشوید. تکان دادن بدن و دراز کردن دست همگی مقدمه به حرکت درآمدن هستند.

توانایی ایستادن

روش آزمون

انگشتان خود را به کودک‌کتان بدهید تا به کمک آنها خود را به حالت نشسته یا ایستاده بکشد.

پاسخ

در ۴۰ هفتگی کودک باید بتواند خود را به حالت نشسته یا ایستاده بکشد و اگر بتواند با چنگ زدن به اثاثیه ثابت، خود را نگه دارد بایستی خوشحال باشد و تعادل خود را هنگام ایستادن حفظ کند. در حدود ۱۳ ماهگی، پس از اینکه مرحله تمرین ایستادن با کمک گرفتن از یک اسباببازی متحرک یا اثاثیه لبه‌گرد را پشت سر گذاشت، باید اطمینان لازم برای ایستادن به تنهایی و بدون کمک را داشته باشد.

قدرت عضلات گردن و پشت

روش آزمون

کودک خود را به روی شکم بخوابانید و یک شیء رنگی مثل اسباببازی را در محدوده دید او حرکت دهید.

پاسخ

تا سن چهار هفتگی، عضلات گردن کودک قدرت چندانی ندارند. اسباببازی را با چشمها و سرش دنبال می‌کند ولی فقط چند ثانیه می‌تواند سرش را از روی تشک بردارد. در ۱۲ هفتگی او باید اسباببازی را با سر تعقیب کند و بتواند سرش را برای مدت زیادی جدا از تشک نگهدارد. اگر همین آزمون مجدداً در ۲۴ هفتگی تکرار شود کودک شما خواهد توانست با تکیه به ساعدهایش خود را بلند کند.

کنترل سر

روش آزمون

کودک خود را با استفاده از دستانش به حالت نشسته بکشید.

پاسخ

در شش هفتگی، وقتی کودک را به حالت نشسته می‌کشید، سرش کاملاً می‌افتد. تا ۱۲ تا ۱۶ هفتگی این افتادن سر تا حد قابل توجهی کاهش می‌یابد و در ۲۰ هفتگی کودک شما سر خود را کاملاً کنترل می‌کند و حتی وقتی به اطراف تکان می‌خورد، سرش نمی‌افتد.

روش آزمون

کودک شما راه رفتن را با دست گرفتن به اثاثیه و پهلوی به پهلوی حرکت کردن آغاز می کند، بنابراین اثاثیه محکم را نزدیک هم بگذارید و ببینید آیا می تواند در امتداد آنها حرکت کند یا خیر. روبروی او قرار بگیرید و دستهای خود را به عنوان تکیه گاهی ایمن به او بدهید و ببینید آیا شروع به حرکت به طرف جلو می کند یا نه.

پاسخ

در ۴۸ هفتگی کودک شما باید با دست گرفتن به اثاثیه منزل پهلوی به پهلوی حرکت کند، و اگر هر دو دست او را بگیرید به طرف جلو راه می رود. در یک سالگی، اگر فقط یک دست او را بگیرید، راه می رود و در ۱۳ ماهگی ممکن است اولین قدم را به تنهایی بردارد.

چالاکتی

روش آزمون

چالاکتی کودک خود را با نمایش دادن فعالیت های جدید به او مانند عقب عقب راه رفتن، لی لی کردن، پریدن، حرکات موزون همراه با موسیقی، و تشویق او به تقلید و مشارکت در حرکات، بیازمایید.

پاسخ

در ۲۱ ماهگی کودک شما باید بتواند به راحتی عقب عقب راه برود. در دو سالگی بایستی به حرکات موزون علاقه داشته باشد و از پیچ و تاب خوردن با موسیقی، دست زدن، و آواز خواندن لذت زیادی ببرد. در ۲/۵ سالگی بایستی بتواند بازی هایی را که با پریدن و سرپنجه راه رفتن سر و کار دارند انجام دهد، و در سه سالگی باید بتواند روی یک پا بجهد و لی لی و بازی های پرتحرک مثل «گرگم به هوا» را انجام دهد.

روش آزمون

حس ماجراجویی، هماهنگی عضلانی، و قدرت مانور کودک را با فراهم کردن دسترسی او به وسایل و اسباب بازی های خارج از منزل مثل اسکیت، تخته اسکیت، یا چوب پا، بیازمایید.

پاسخ

در سه سالگی بایستی عضلات ساق پای کودک آنقدر نیرومند و پاهایش آنقدر انعطاف پذیر شده باشند که بتواند سوار دوچرخه شود. در چهار سالگی کودک شما باید بسیار فعال باشد و بتواند فعالیت هایی از قبیل طناب بازی، لی لی کردن، پریدن، و بالا رفتن از نردبان سرسره را که به هماهنگی عضلانی نیاز دارند انجام دهد. در پنج سالگی هماهنگی عضلانی او ظریفتر شده است و می تواند از وسایل بزرگ خارج از منزل استفاده کند و حرکت با اسکیت و چوب پا را تمرین کند، هرچند فقط مدت کوتاهی می تواند روی آنها بماند.

متغیر بودن پیشرفت کودکان

به یاد داشته باشید که سنین گفته شده برای هر پیشرفت، صرفاً سن متوسط است و کودک شما ممکن است در سن پایینتر یا بالاتری به این مهارتها دست یابد. کارشناسان معمولاً دامنه تغییرات زیادی را برای زمانهای رشد در نظر می گیرند و فقط در صورتی که تاخیر رشد کودک از این حد تغییرات مجاز نیز بیشتر باشد او را غیرطبیعی تلقی می کنند. با این حال اگر کودک شما انحراف قابل توجهی از سیر رشد مذکور نشان می دهد، با پزشک مشورت کنید.

آزمایش چشایی

جوانه‌های چشایی روی زبان قادر به درک چهار مزه اصلی هستند: شیرینی، ترشی، شور و تلخی. نوزادان به هر یک از این چهار طعم پاسخ متفاوتی می‌دهند. وقتی آب دارای مواد اضافی به نوزادان خورانده می‌شود، به نظر می‌رسد در پاسخ به هر مزه‌ای حالت مشخصی از صورت را نشان می‌دهند. در صورتی که مایع تلخ بسیار رقیق شده‌ای را روی زبان نوزاد بچکانید او دهان خود را، به صورتی که گویی شوکه شده است، کاملاً باز می‌کند. این حقیقت که اطفال چنین حالات چهره متمایزی را نشان می‌دهند حاکی از آن است که طعمهای مختلف را واقعا احساس می‌کنند. اگر مایل هستید می‌توانید واکنشهای ابتدایی کودک خود را بیازمایید، هرچند توصیه نمی‌کنیم مواد تلخ به وی بدهید زیرا برای او نامطبوع است.

آزمونهای برای چهار هفته اول زندگی

شیرینی

روش آزمون

با استفاده از قطره‌چکان، دو یا سه قطره آب قند روی زبان کودکتان پخش کنید.

پاسخ

صورت کودک شما باز می‌شود و حالتی به خود می‌گیرد که بسیار شبیه لبخند است.

شوری

روش آزمون

انگشت خود را به نمک آغشته کنید و در دهان کودک قرار دهید.

پاسخ

کودک شکلک درمی‌آورد و انگشت شما را از دهانش بیرون می‌کشد.

ترشی

روش آزمون

دو قطره آبلیموی بسیار رقیق شده روی زبان کودکتان بریزید.

پاسخ

کودک شما چشمانش را می‌بندد، لبهایش را به هم می‌فشارد، و صورت خود را درهم می‌کشد، و حتی ممکن است لرزش مختصری به خود بدهد.

اقدام

اگر کودک شما تا شش یا هشت هفته پس از شروع دادن غذاهای غیر از شیر به او، قادر به پاسخ دادن به غذاهای دارای مزه‌های مختلف نباشد، بهتر است با پزشک مشورت کنید. در حقیقت وجود نقص در حسهای چشایی و بویایی بسیار نادر است، ولی اگر به اطمینان خاطر نیاز دارید با پزشک مشورت کنید.

آزمایش شنوایی

برای اینکه کودک بتواند درست صحبت کند باید قادر باشد محدوده فرکانسهای صوتی را که برای سخن گفتن ضروری هستند بشنود. تا زمانی که ثابت نشده است کودک شما می شنود، و بعدها تقلید می کند، و نهایتاً می تواند به درستی از واحدهای آوایی مختلفی که برای گفتار لازم است استفاده کند، نمی توانید مطمئن باشید که تشخیص شنیداری او طبیعی است. در مورد کودکان بزرگتر، اثبات قانع کننده این است که چگونه به زبان گفتاری پاسخ می دهند (به دو صفحه بعد مراجعه کنید)، ولی در مورد اطفال خردسال باید از روی پاسخی که به صداهای متفاوت می دهند، قضاوت کنید (به صفحه بعد توجه کنید). در مورد کودک ۶ ماهه یا بزرگتر، صداهایی که کودک خود به خود در می آورد سرنخ خوبی برای پی بردن به توانایی او برای شنیدن و استفاده از زبان گفتاری است. چنین صداهایی باید به دقت مشاهده و ثبت شوند. سرنخهای دیگری نیز در مورد شنوایی وجود دارد که بایستی در طی سال اول از آنها آگاه باشید (به فهرست زیر مراجعه کنید).

در صفحات بعدی چند نمونه آزمون شنوایی برای کودکان تا سه سالگی ارائه شده است. شما و کودکان باید به چشم سرگرمی به آنها نگاه کنید، ولی برای اخذ نتایج هرچه دقیقتر، لازم است آنها را در یک اتاق ساکت انجام دهید و خود شما یا یک بزرگسال آشنا از ابتدا تا انتهای آزمون حضور داشته باشید. روش آزمون را در مورد ترتیب گفتن یا لمس کردن چیزهای مختلف یا نشان دادن اشیاء مختلف به دقت دنبال کنید، و نیز توجه دقیقی به فاصله های به کار رفته، نتایج به دست آمده، و هر آنچه در مدت آزمون به زبان می آورید، مبذول دارید. اگر در مورد نتیجه آزمون نگران شدید، به سرعت اطلاعات به دست آمده را با پزشک در میان بگذارید.

آیا کودک شما صدایتان را می شنود؟

فهرست زیر حاوی برخی از نشانه های شنوایی کودک است که می توانید در اولین سال زندگی کودکان به دنبال آنها باشید.

نوزاد

کودک شما بایستی با یک صدای بلند ناگهانی مثل به هم زدن دست یا در، یکه بخورد و با شنیدن این گونه صداها پلک بزند یا چشمان خود را کاملاً بگشاید.

چهار هفتگی

صداهای ممتد ناگهانی مثل صدای جاروبرقی بایستی توجه کودک شما را جلب کند.

۱۶ هفتگی

کودک بایستی با شنیدن صدای شما، حتی اگر قادر به دیدن شما نیز نباشد، آرام شود یا لبخند بزند. ممکن است سر یا چشمانش را نیز به طرف شما بگرداند.

۲۸ هفتگی

باید اگر از آن سوی اتاق او را صدا بزنید یا صداهای خیلی ملایمی در دو طرف سر او در آورید، بلافاصله به طرف صدا بگردد.

۳۶ هفتگی

کودک بایستی با دقت به صداهای آشنای روزمره گوش فرا دهد و اگر صداهای بسیار آهسته ای خارج از میدان دید او به گوش برسد به دنبال منبع صدا بگردد. او همچنین باید از صداهایی که خودش در می آورد لذت ببرد.

یک سالگی

کودک باید تا حدی نسبت به شنیدن اسم خود یا سایر کلمات آشنا واکنش نشان دهد. او ممکن است نسبت به «نه» و «بای» گفتن شما نیز واکنش نشان دهد.

مقدمات آزمون

آزمونگر بایستی در یک طرف کودک و خارج از حوزه دید مستقیم او قرار بگیرد. در مورد کودک ۲۴ هفته در فاصله ۴۵ سانتیمتری و هم سطح گوش او، و در مورد کودک ۳۶ هفته یا بزرگتر، در فاصله ۹۰ سانتیمتری قرار بگیرد.

هر فرد بزرگسالی می تواند این آزمون را انجام دهد ولی کودک باید روی زانوی پدر یا مادرش بنشیند. فاصله او با دیوار از هر طرف نباید کمتر از ۱۲۰ سانتیمتر باشد.

فنجان چینی یا سفالی
دهان گشاد، و قاشق فلزی

زنگوله

دستمال کاغذی نو
(یا کاغذ توالت سفت)

جغجغه با صدای زیر و ملایم

روش آزمون

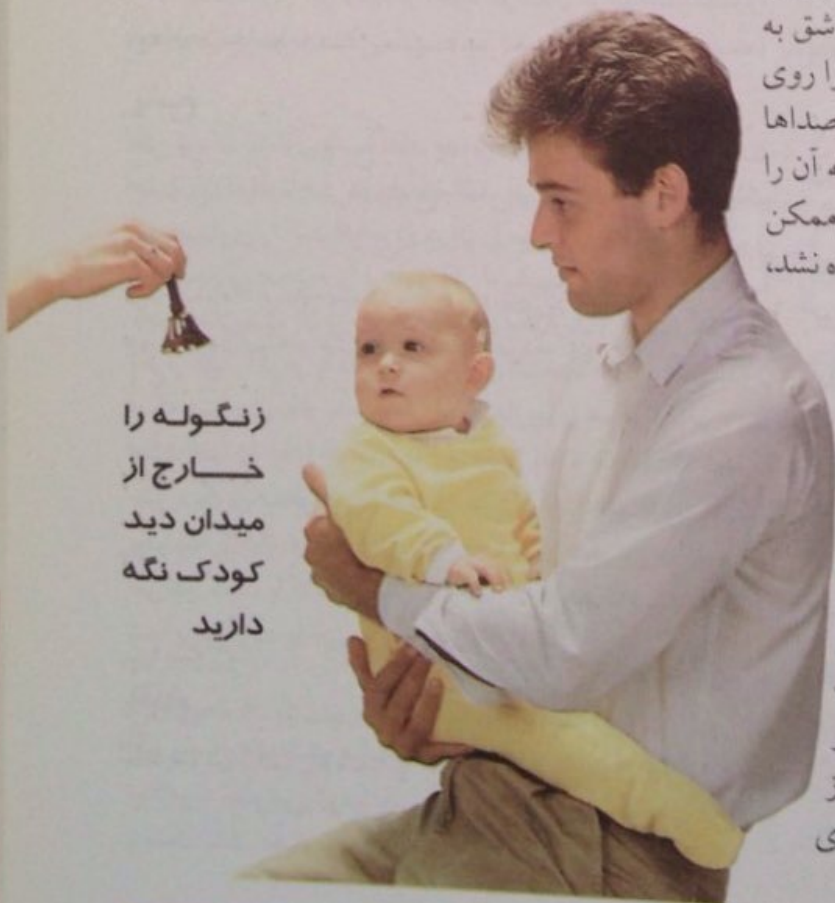
صداهایی را با ترتیب زیر تولید کنید. صدای انسان («اووو») با صدای بم، «پسس» با صدای زیر، جغجغه، زدن قاشق به فنجان، دستمال کاغذی، و زنگوله. هر یک از صداها را روی هر دو گوش امتحان کنید. اگر بار اول که هر یک از صداها را ایجاد می کنید پاسخی دریافت نکردید، بعد از دو ثانیه آن را تکرار کنید. سپس دو ثانیه دیگر صبر کنید زیرا هنوز ممکن است پاسخ دهد. اگر پس از سه بار تکرار پاسخی مشاهده نشد، صدای بعدی را امتحان کنید.

پاسخ

کودکان طبیعی ۳۶ هفته یا بزرگتر در اولین باری که صدا را می شنوند، معمولاً بلافاصله می چرخند و اغلب لبخند می زنند. اطفال کم سن و سال تر ممکن است کندتر پاسخ دهند.

اقدام

پاسخ مشخص به سه مورد از این پنج صدا نشان می دهد که کودک شما از شنوایی کافی برای حرف زدن برخوردار است. اگر پاسخ کمتر از این حد است، آزمون را پس از دو هفته تکرار کنید، و در صورت وجود هر گونه تردیدی با پزشک مشورت کنید.

زنگوله را
خارج از
میدان دید
کودک نگه
دارید

مقدمات آزمون

یک توپ، یک ماشین اسباب‌بازی، کاسه و قاشق، عروسک کوچک، و یک مکعب $\frac{2}{5}$ سانتیمتری که همرنگ اتومبیل نباشد، روی یک میز کوتاه بگذارید و کودک خود را کنار میز بنشانید. خودتان در فاصله ۶۰ تا ۹۰ سانتیمتری که فاصله معمولی برای گفتگو است، روبروی او قرار بگیرید. شخص آشنای دیگری را هم دم دست داشته باشید.

روش آزمون

تمامی اسباب‌بازیها را یکی‌یکی به کودک خود معرفی کنید. مثلاً بگویید «این ماشین». سپس دست خود را به‌صورت افقی، به‌طوری که وضعیت آن نشان ندهد که کدام شیء را می‌خواهید، دراز کنید و به‌ترتیب بگویید «توپ را به من بده... مکعب را به من بده... ماشین را به من بده... عروسک را به من بده...».

اگر کودک این کار را درست انجام داد، کاسه را به شخص دیگر، مثلاً پدرش، بدهید و به کودکتان بگویید که از او خواهید خواست اسباب‌بازیها را به آن شخص دیگر بدهد. حدود ۱۸۰ سانتیمتر فاصله بگیرید و از کودک خود بخواهید که توپ را به بابا بدهد، سپس تا فاصله ۳ متری عقب بروید و سایر دستورها را صادر کنید. در پایان از کودکتان بخواهید اشیاء را داخل کاسه بگذارد و برای شما بیاورد. برای بسیاری از کودکان طبیعی در این سن، برقراری ارتباط مناسب در فاصله ۳ متری بسیار مشکل است. اگر احساس کردید بیش از اندازه دور شده‌اید به فاصله ۱۸۰ سانتیمتری بازگردید و ببینید کودکتان درخواست شما را انجام می‌دهد یا نه.

پاسخ

اگر کودک بار اول پاسخ نداد، قدری صبر کنید زیرا ممکن است علت آن فقط تأخیر در پاسخ باشد. او حتی ممکن است یک اسباب‌بازی را اشتباهاً بردارد، آن را سر جای خود بگذارد، و اسباب‌بازی صحیح را بردارد. اگر اسباب‌بازی اشتباهی به شما داد، با ملایمت آن را سر جای خود بگذارید و دستور خود را تکرار کنید. اگر او به دادن اسباب‌بازی اشتباه ادامه می‌دهد یا بدون اینکه دستوری به او بدهید بقیه اسباب‌بازیها را هم به شما می‌دهد، صرفاً آنها را بپذیرید. در زمان مناسبی که توجه کودک شما به چیز دیگری معطوف شده است، مثل کاری که در مورد کودکان یک‌ساله تا ۱۸ ماهه می‌کردید، یک صدای زیر درآورید، با چیزی تلق‌تلق کنید، یا کاغذ را به خش‌خش درآورد تا ببینید به سوی شما برمی‌گردد یا خیر.

اقدام

اگر پاسخ داده شده مشخص نیست و جای تردید در مورد سلامت شنوایی کودکتان وجود دارد، بدون معطلی او را به پزشک نشان دهید.

مقدمات آزمون

کودکتان را روبروی خود، کنار میز بنشانید و یک کاسه، قاشق، توپ، ماشین اسباب‌بازی، عروسک، و مکعب همانند ۱۸ ماهگی تا دو سالگی، روی آن بچینید. یک تکه مقوا دم دست داشته باشید زیرا در قسمتی از آزمون باید لبهای خود را بپوشانید.

روش آزمون

تمامی اسباب‌بازیها را به این ترتیب معرفی کنید: کاسه، قاشق، توپ، ماشین، عروسک، مکعب. از کودکتان بخواهید آنها را یکی‌یکی به شما بدهد. سپس قاشق را در کاسه بگذارید و بگویید: «قاشق را توی کاسه می‌گذارم».

اکنون به فاصله ۱۸۰ سانتیمتری بروید و دهان خود را اندکی با مقوا بپوشانید تا کودک قادر به خواندن لبهایتان نباشد. با لحن صدای آهسته و گفتگو مانند، از او بخواهید اسباب‌بازیها را یک‌به‌یک داخل کاسه بگذارد. سپس به فاصله ۳ متری بروید و بخواهید که همه آنها را به‌غیر از یکی دوباره بیرون بیاورد. از او بپرسید چه چیزی داخل کاسه باقی مانده است.

پاسخ

اگر کودک شما به این آزمون پاسخ نداد، از یک گفتگوی ساده استفاده کنید، یا اگر گفتگو خیلی مشکل است به چند شیء اشاره کنید و نام آنها را بگویید. با لغات ساده زیر می‌توان شناخت اکثر حروف باصدا و بی‌صدا و متداول را آموخت: گل، شانه، موز، دستمال، ابرو، تلفن، ماهی، آینه، میز.

اقدام

اگر شنوایی کودکتان طبیعی به نظر می‌رسد ولی قادر به کنار هم گذاشتن لغات برای تشکیل جملات پیچیده نیست و نمی‌تواند با شما یا شخص دیگری به تبادل کلامی خودجوش بپردازد، او را به یک کارشناس نشان دهید.

آزمایش مهارت‌های کلامی

نباید تأخیر در رشد گفتاری را با تأخیر در یاد گرفتن صحبت کردن به‌طور قابل فهم اشتباه کرد. تأخیر در رشد گفتاری به معنی تأخیر در شروع بیان کلمات با معنی به صورت تکی و پس از آن کنار هم گذاشتن دو یا سه کلمه با معنی است. تکلم به صورت قابل فهم پدیده‌ای است که به تدریج ظاهر می‌شود و نقایص کلامی خفیف در کودکان خردسال بسیار شایع است.

علل عقب‌ماندگی گفتاری

شایع‌ترین شکل گفتار نامفهوم، نوک‌زبانی صحبت کردن است. این مرحله‌ای است که بسیاری از اطفال هنگامی که شروع به صحبت کردن می‌کنند، آن را طی می‌کنند. علت آن، بیرون زدن زبان از بین دندانها در زمان تلفظ حرف «س» است و تقریباً همیشه بدون درمان از بین می‌رود، ولی شما می‌توانید با متوجه ساختن کودک نسبت به زبانش و حرکات آن با دادن غذاهایی به او که نیاز به لیسیدن یا مکیدن دارند، به فرزند خود کمک کنید دچار این نقیصه نشود.

احتمالاً شایع‌ترین علت تأخیر در رشد گفتاری عبارت است از صحبت نکردن با کودک، آواز نخواندن برای او، و بازی نکردن با او. همه کودکان به‌طور طبیعی تمایل دارند در فعالیتهای بزرگترها شرکت کنند و اگر شما زیاد با کودکان حرف بزنید، تمایل بسیار زیادی برای شرکت در گفتگو با شما خواهد داشت. این یکی از بهترین راههای تسریع رشد گفتاری است.

قبل از اینکه از تأخیر رشد گفتاری کودکان نگران شوید، از شوهر و اعضای خانواده‌تان پرسید با چه سرعتی شروع به حرف زدن کرده‌اند، زیرا غالباً تأخیر در رشد گفتاری علت موروثی دارد.

به یاد داشته باشید که دخترها معمولاً زودتر از پسرها صحبت می‌کنند و دوزبانه بودن سبب تأخیر گفتار نمی‌گردد.

کودکانی که دیر زبان باز می‌کنند به‌طور کلی در خانواده‌هایی زندگی می‌کنند که در آنها بی‌ثباتی عاطفی بیشتر، میل به کمال‌گرایی افزون‌تر، والدینی که فعالیتها و استقلال کودک را محدود می‌کنند، و تقریباً همیشه نوعی حمایت‌گری مفرط دیده می‌شود. این نوع خانواده مولد سردرگمی و تنش است. نارضایتی و انتقاد والدین نیز می‌تواند سبب عقب افتادن رشد گفتاری شود و نیز خیلی وقتها با تولد یک کودک جدید، گفتار کودک با اشکال مواجه می‌شود.

حتی اگر فرزندان دیگری هم دارید، برای یاد دادن حرف زدن به کودکان به آنها تکیه نکنید. کودک حرف زدن را بیشتر از والدین خود می‌آموزد تا برادرها و خواهرهای بزرگتر. هر یک از والدین می‌تواند به وسیله حرف زدن با کودک و خواندن برای او کمک مؤثری به رشد گفتاری وی بنماید.

کم‌شنوایی می‌تواند منجر به تأخیر در رشد گفتاری شود و به همین دلیل آزمایش شنوایی (صفحه ۹۸) بسیار حائز اهمیت است. اگر کودک ناشنوا باشد حرف زدن را یاد نمی‌گیرد. لکنت زبان، جز در موارد بسیار شدید، در رشد گفتاری اشکالی ایجاد نمی‌کند. سوء رفتار با کودک تقریباً همیشه رشد گفتاری را به تعویق می‌اندازد.

محققین ۵۷ مرحله مهم رشد زبان را در طول ۳ سال اول زندگی کودکان تعیین کرده‌اند. دلیل انتخاب این مراحل، اهمیت آنها به عنوان شاخصه‌هایی برای رشد زبان‌شناختی است. اصطلاح زبان به هر نوع سیستم ذخیره‌سازی یا تبادل اطلاعات اطلاق می‌گردد. بنابراین نه تنها گفتار، بلکه گوش دادن، درک مطلب، و ارتباط برقرار کردن با شیوه‌های بصری مانند لبخند زدن، یا شناختن اشخاص یا اشیاء آشنا را نیز دربرمی‌گیرد. حتی شاید تقلید یا انجام اطوار و اشارات نیز جزئی از پدیده‌های زبانی باشد.

فهرست مراحل مهم رشد زبان

این فهرست (صفحه روبرو) عمدتاً به دلیل اینکه بتوان علل شنیداری، بصری، و کلامی عقب‌ماندگی زبانی را از هم تشخیص داد، به سه بخش تقسیم شده است: بیانگری شنیداری (صداهای اولیه‌ای که کودک از خود درمی‌آورد، نام بردن اشیاء و غیره)، گیرندگی شنیداری (پاسخ به صداها، کلمات و فرامین، و غیره)، و بصری. ممکن است برخی از کودکان نتوانند کلمات را به درستی ادا کنند ولی درک شنیداری و مهارت‌های ارتباط بصری آنها طبیعی باشد. از سوی دیگر ممکن است یک کودک ناشنوا به علت اختلال در درک شنیداری دچار تأخیر گفتاری باشد، ولی مهارت‌های برقراری ارتباط بصری او طبیعی باشد. به همین دلیل آزمون‌ها به صورتی طراحی شده‌اند که بتوان جنبه‌های مختلف تأخیر زبانی را از هم تفکیک کرد. به یاد داشته باشید که سنین ذکر شده حد متوسط هستند، بنابراین کودک شما ممکن است هر یک از مهارت‌ها را زودتر یا دیرتر از زمان گفته شده فراگیرد و هیچ‌وقت این اتفاق دقیقاً در زمان گفته شده رخ نخواهد داد.

نتایج آزمون‌ها

کودکی که به طور کلی هیچ صدایی در نمی‌آورد باید موجب نگرانی شود و ممکن است به چندین نوع آزمایش از جمله آزمون‌های شنوایی (صفحه ۹۸) نیاز داشته باشد. اگر کودک شما در چند ماه اول بی‌صداست، به محض اینکه متوجه موضوع شدید به پزشک یا مرکز بهداشت مراجعه کنید.

زمانی که کودک اولین کلمه را ادا می‌کند اهمیت اساسی دارد، ولی محدوده طبیعی این زمان بسیار گسترده است. اگر کودک شما در دوسالگی یک کلمه بامعنی می‌گوید، در صورتی که به تدریج کلمات دیگری نیز بیان کند، احتمالاً جای نگرانی نیست. از سوی دیگر اگر کودک شما در ۲/۵ سالگی صدا درمی‌آورد ولی هنوز کلمه‌ای ادا نمی‌کند، بایستی به پزشک یا مرکز گفتاردرمانی مراجعه کنید.

الگوهای گفتاری کودکانه مثل نوک زبانی صحبت کردن یا لکنت زبان مختصر تا چهارسالگی قابل قبول است، ولی در مورد نامفهوم بودن گفتار اگر دوام یابد و چشمگیر باشد بایستی به کارشناس گفتاردرمانی مراجعه کرد.

برای اطلاعات بیشتر در مورد اختلال گفتاری به صفحه ۱۶۷ در بخش مربوط به کودکان استثنایی مراجعه کنید.

بیانگری شنیداری

- ☐ فرمانهای یک مرحله‌ای را اجرا می‌کند ۱۳/۵
- ☐ فرمانهای دو مرحله‌ای را اجرا می‌کند ۲۵/۱
- ☐ به اشیاء نام برده شده اشاره می‌کند ۲۷/۰
- ☐ به اشیائی که کاربرد آنها گفته می‌شود اشاره می‌کند ۳۲/۶
- ☐ فرمانهایی را که با استفاده از حرف اضافه بیان می‌شوند اجرا می‌کند ۳۶/۰

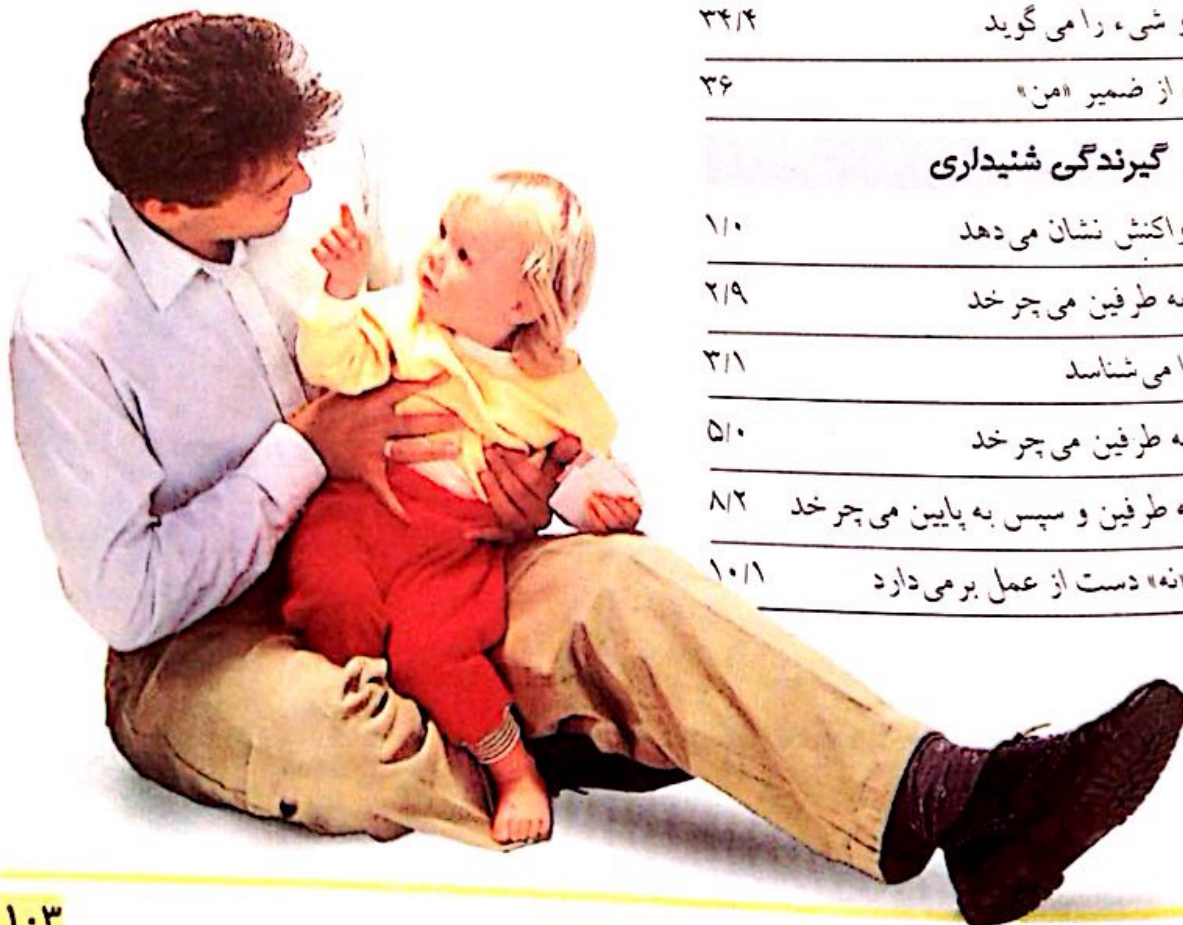
بصری

- ☐ لبخند می‌زند ۱/۵
- ☐ پدر و مادر را می‌شناسد ۲/۹
- ☐ اشیاء را می‌شناسد ۲/۹
- ☐ به حالات چهره پاسخ می‌دهد ۴/۷
- ☐ ردیابی با چشم ۴/۷
- ☐ هنگام ترسیدن پلک می‌زند ۴/۹
- ☐ بازیهایی را که با اظوار و اشارات همراه‌اند تقلید می‌کند ۹/۱
- ☐ فرمانهایی را که با حرکات بیان می‌شوند اجرا می‌کند ۱۱/۰
- ☐ بازیهایی را که با اظوار و اشارات همراه‌اند شروع می‌کند ۱۲/۰
- ☐ به اشیاء دلخواه اشاره می‌کند ۱۷/۰

- ☐ به آهستگی صدا در می‌آورد ۳/۲
- ☐ در پاسخ به شما صدا در می‌آورد ۲/۶
- ☐ می‌خندد ۴/۰
- ☐ حباب تولید می‌کند ۷/۳
- ☐ هجاهای تکی را زیر لب زمزمه می‌کند (دادادادا) ۱۰/۰
- ☐ زمزمه چند هجایی (اومن گوکا) ۱۰/۸
- ☐ ماما/بابا می‌گوید ولی نه در جای درست ۱۰/۱۱
- ☐ ماما/بابا با کاربرد صحیح ۱۴/۰
- ☐ اولین کلمه غیر از ماما/بابا ۱۷/۰
- ☐ چهار تاشش کلمه مختلف ۲۳/۵
- ☐ دو یا چند نیاز را به زبان می‌آورد ۲۰/۸
- ☐ جملات دو کلمه‌ای ۲۳/۲
- ☐ ۵۰ کلمه جداگانه یا بیشتر ۲۵/۶
- ☐ هر نوع استفاده از «من» یا «تو» ۲۸/۸
- ☐ از حروف اضافه استفاده می‌کند ۳۴/۲
- ☐ گفتگوهای کوتاهی انجام می‌دهد ۳۴/۳
- ☐ نام و کاربرد دو شیء را می‌گوید ۳۴/۴
- ☐ استفاده درست از ضمیر «من» ۳۶

گیرندگی شنیداری

- ☐ نسبت به صدا واکنش نشان می‌دهد ۱/۰
- ☐ در جهت صدا به طرفین می‌چرخد ۲/۹
- ☐ برخی صداها را می‌شناسد ۳/۱۱
- ☐ با صدای زنگ به طرفین می‌چرخد ۵/۰
- ☐ با صدای زنگ به طرفین و سپس به پایین می‌چرخد ۸/۲
- ☐ با شنیدن فرمان «نه» دست از عمل بر می‌دارد ۱۰/۱۱

آزمایش هوش

در سال ۱۹۰۵ میلادی، اولین آزمون هوش به سبک امروزی توسط دو فرانسوی منتشر شد. این کار بنا به درخواست دولت فرانسه انجام گرفت که به دنبال راهی بود برای شناسایی کودکانی که ممکن بود در مدرسه با مشکل مواجه شوند. بنابراین از همان آغاز فرض بر این بود که کودکان از نظر توانایی ذهنی با هم فرق دارند و منظور از آن پیش‌بینی موفقیت تحصیلی بود. این جنبه پیش‌بینی‌کنندگی آزمون هوش تا امروز به قوت خود باقی مانده است.

تعریف هوش

از آنجا که محققین اولیه هوش را شامل قوه تشخیص و قضاوت، درک، و استدلال تعریف می‌کردند، آزمونهای طراحی شده توسط آنها نیز تشابه بسیاری با بعضی تکالیف درسی، از جمله سنجش معلومات لغوی یا تسلط بر لغات، درک حقایق و رابطه‌ها، و استدلال ریاضی و کلامی داشت. بنابراین سؤالاتی که پرسیده می‌شد از این قبیل بود: آیا کودک می‌تواند فرق بین چوب و شیشه را بگوید؟ آیا کودک خردسال می‌تواند به بینی، گوش، و سر خود اشاره کند؟ آیا کودک خردسال می‌تواند بگوید کدام یک از دو وزنه، سنگین‌تر است؟ هدف از تمام این آزمونها، سنجش اختلافات فردی در توان ذهنی بود.

تعریف مبتنی بر «توان» از هوش سالهای زیادی غالب بوده است. یکی از بزرگترین نقاط ضعف آن نادیده گرفتن این واقعیت مسلم است که هوش در طول زمان رشد می‌کند. مثلاً یک کودک پنج‌ساله به سختی می‌تواند اقلامی را که باید از سوپرمارکت خریداری کند به ذهن بسپارد. کودک هشت‌ساله، چیزها را آسانتر به خاطر می‌سپارد، زیرا اقلام مورد نظر را ضمن رفتن به طرف فروشگاه زیر لب یا در مغز خود مرور می‌کند. در ده‌سالگی کودک شما از راهبردها، فنون، و انواع روشهای منطق ذهنی برای افزایش قوه یادآوری خود استفاده می‌کند. بنابراین نظریه جدیدتر هوش به فرایندهای یادگیری توجه می‌کند و تمرکز آن بر روی رشد و شکل‌گیری ساختارهای تفکر است و نه توان تفکر، و بنابراین بر روی الگوهای رشد مشترک در تمام کودکان تمرکز دارد و نه بر روی تفاوت‌های فردی؛ این رویکرد بسیار مثبت‌تری است.

سنجش هوش

در جدیدترین رویکرد به آزمودن هوش، هوش به منزله توانایی پردازش اطلاعات تلقی می‌شود، و بنابراین تمرکز بر روی درک اجزای ساختمان تفکر، مثل تقویت حافظه یا تشویق راهبردهای برنامه‌ریزی است. به این ترتیب آنچه که می‌آزماییم بسیار منطقی‌تر است، یعنی اینکه کودک با چه سرعتی مهارت‌های فکری را فرا می‌گیرد و آنها را در زندگی روزمره به کار می‌برد. در مورد کودکان بسیار خردسال یا پیش‌دستانی، آزمون هوش به سایر جنبه‌های رشد از قبیل فراگیری زبان و مهارت‌های دستی بستگی دارد. آزمونهای حرفه‌ای فقط از سن ۳۰ ماهگی به بعد قدرت پیش‌بینی دارند.

به عنوان پدر یا مادر، بایستی هوش کودک خود را بپذیرید و سعی نکنید او را بیش از ظرفیتش تحت فشار گذارید، ولی در عین حال آن را دست‌کم هم نگیرید. به آن به چشم کیفیتی بنگرید که با آموزش دقیق همراه با تأکید بر تحریک و گسترش تدریجی فرایندهای تفکر قابل رشد و توسعه است. آزمون بهره هوشی کاملاً غیررقابتی است و نباید کودک خود را با کودک دیگری مقایسه کنید. مقایسه با سایر کودکان به این دلیل قابل قبول نیست که ممکن است دو کودک دارای بهره هوش مساوی باشند اما نمره آنها در بخشهای مختلف آزمون هوش با هم اختلاف داشته و بنابراین به مساعدتهای کاملاً متفاوتی نیازمند باشند. از طرفی نباید آزمون بهره هوشی را به تنهایی تفسیر کنید، زیرا نمی‌تواند نشاندهنده خلاقیت یا استعداد هنری باشد. شما باید در عین حال که می‌دانید با هدایت و حمایت صحیح می‌توانید رشد هوشی کودکان را به بهترین حدی که برای او ممکن است برسانید، کودک خود را همانگونه که هست بپذیرید.

اگر کودکی دارید که هوش او خارج از حدود طبیعی است، خواه بالاتر یا پایین‌تر، باید آگاه باشید که کودکان به توجه خاص نیاز دارد (به صفحه ۱۵۸ ذیل عنوان کودکان استثنایی توجه کنید). برای اینکه تصویری از نحوه توزیع هوش در سطح جمعیت داشته باشید، باید بدانید که تعداد کودکان عقب‌افتاده و نیز تعداد کودکان پرهوش بسیار کم است. کودک شما تقریباً به‌طور قطع در حد وسط قرار دارد و باید انتظارات خود را با این موضوع تطبیق دهید.

معایب آزمونهای هوش

انصاف آن است که دلایل موجود بر ضد استفاده از آزمونهای بهره هوشی را نیز، به‌ویژه در مدارس، با شما مطرح کنیم. دلیل اول اینکه این آزمونها فقط انواع معینی از مهارتهای مورد نیاز مدارس را می‌سنجند ولی به سایر مهارتهای مختلفی که به همان اندازه برای کسب موفقیت در زندگی اهمیت دارند، نمی‌پردازند.

آزمونهای هوشی ممکن است به یک کودک برچسب کندذهن یا عقب‌مانده بودن بزنند ولی از سایر مهارتهای مهمی که ناتوانی در انجام آزمونهای هوشی را جبران می‌کنند، ما را غافل سازند. بیشتر آزمونهای بهره هوشی جهت‌دار هستند و تقریباً همیشه جهت‌گیری آنها علیه گروههایی از کودکان است که برخورداری کمتری از نظر تجربیات زندگی دارند. یکی از نمونه‌های این امر این پرسش است: «اگر کودک دیگری ناخواسته تو را بزند، چه می‌کنی؟» پاسخی که نمره بالایی دارد این است: «به راه خود ادامه می‌دهم». ولی اگر کودک در محیطی با سطح فرهنگی پایین رشد کرده باشد که در آن جسور بودن از اهمیت بیشتری برخوردار است و در آن محیط، کار طبیعی این است که بایستد و با آن کودک رودررو شود یا حتی او را بزند، پاسخ «به راه خود ادامه می‌دهم» موردی ندارد. چنین کودکی پاسخ می‌دهد «من هم او را می‌زنم» و نمره پایینی می‌گیرد.

بسیار از مواقع آزمونهای بهره هوشی به صورت غیردقیق برای پیش‌بینی میزان موفقیت کودک در زندگی آینده به‌کار می‌روند. از آنجا که هوش به مرور زمان و بر حسب تجربه و تحریک شکل می‌گیرد، این یک کاربرد کاملاً غیرمنصفانه است. بسیاری از معلمان دچار پیش‌داوری حاصل از نمره‌های آزمون هوش می‌شوند و در نتیجه گریز یک کودک از طبقه‌بندی اولیه‌ای که در آن قرار گرفته است بسیار دشوار است.

سه سالگی به بعد

مقیاس هوش و کسلر برای کودکان سه سال به بالا شامل ده نوع آزمون است که به دو گروه تقسیم شده‌اند: آزمونهای متکی بر تواناییهای کلامی و آزمونهای متکی بر عملکرد. آزمونهای نوع دوم کاری به توانایی زبانی ندارند و منطق و مهارتهای ادراکی کودک شما را می‌آزمایند.

هرچند نحوه عملکرد با بالا رفتن سن بهتر می‌شود، ولی کودکان پرهوش تمام آزمونها را بهتر و کودکان عقب‌مانده همه آنها را بدتر انجام می‌دهند، گرچه ممکن است کودکان عقب‌مانده آزمونهای عملکردی را قدری بهتر از آزمونهای کلامی انجام دهند. نکته اصلی آن است که بیشتر کودکان نوعی ناهمگونی در انجام آزمونها نشان می‌دهند، و این مسئله باید توجه شما را به زمینه‌های خاصی که کودک نیازمند یاری است جلب کند.

چنین آزمونهایی معمولاً توسط کارشناسان اجرا می‌شوند و برای کسب نتیجه کاملاً دقیق، باید توسط آنها تفسیر شوند. با این همه، شما نیز اگر نسبت به رشد کودکان نگران‌اید می‌توانید برخی از آنها را به کار ببرید. در این صورت اگر کودک نیاز به آزمون داشته باشد، شما با روش اجرای آن آشنا خواهید بود.

آزمونهای کلامی

این آزمونها به چند مقوله تقسیم می‌شوند که عبارت‌اند از: اطلاعات عمومی: تو چند تا چشم داری؟

درک عمومی: اگر زانویت خراشیده شود چه می‌کنی؟

حساب: جیمز ده تیله داشت و چهار تای دیگر هم خرید. الان روی هم چند تا تیله دارد؟

تشابهات: گلابی و پرتقال از چه نظر به هم شبیه‌اند؟

معلومات لغوی: یاقوت چیست؟

آزمونهای عملکردی

این آزمونها به پنج مقوله تقسیم می‌شوند: کامل کردن تصویر، مرتب کردن تصاویر، طراحی با مکعب، چیدن قطعات، و جفت کردن. همه این آزمونها در صفحه مقابل نشان داده شده‌اند.

تا ۱۲ هفتگی

روش آزمون

زنگوله‌ای را در جلوی کودک خود به صدا درآورید.

پاسخ

کودک بایستی دست خود را به طرف زنگوله دراز کند.

۳۲ هفتگی

روش آزمون

در حین بازی، یک اسباب‌بازی را زیر تکه‌ای پارچه پنهان کنید.

پاسخ

کودک بایستی پارچه را از روی اسباب‌بازی کنار بزند.

۳۶ هفتگی

روش آزمون

یک سبد و چند مکعب بردارید و از کودک خود بخواهید مکعبها را در سبد بگذارد. اگر کودکان بار اول پاسخی نداد، می‌توانید ضمن بیان کاری که می‌کنید، به او نشان دهید چگونه مکعبها را در سبد بگذارد.

پاسخ

کودک شما بایستی مکعبها را داخل سبد بگذارد.

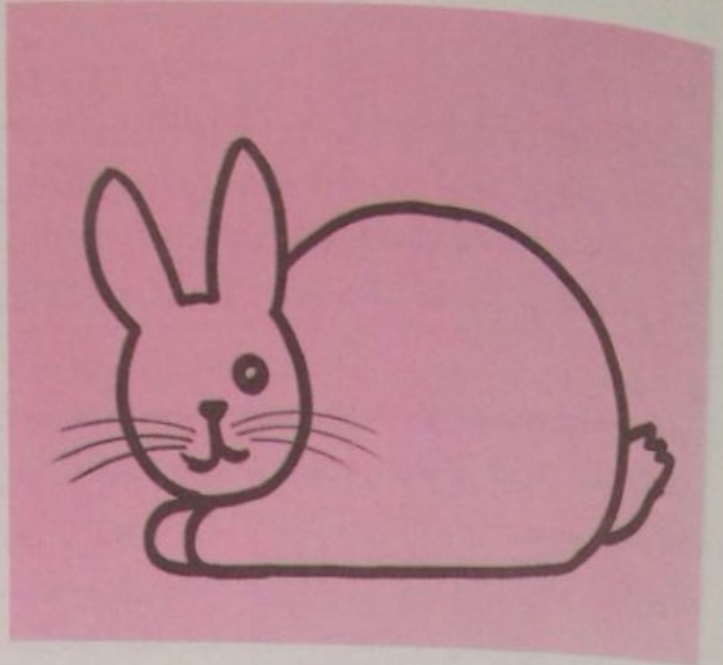
۱۵ ماهگی

روش آزمون

از کودک خود بخواهید یا به او نشان دهید که با گذاشتن سه مکعب روی یکدیگر، برج بسازد.

پاسخ

کودک شما بایستی بتواند برجی با سه مکعب بسازد که تعادل داشته باشد و خراب نشود.

کامل کردن تصویر

تصاویری از اشیاء آشنا را که قسمتی از آنها حذف شده است به کودک خود نشان دهید. کودک شما بایستی بتواند قسمت حذف شده، مثل چشم حذف شده یک خرگوش، را تشخیص دهد.

مرتب کردن تصاویر

یک رشته از تصاویر مثل تصویرهای یک داستان مصور را به ترتیب غلط بچینید. کودک شما بایستی آنها را به درستی بچیند تا یک داستان را تشکیل دهند.

جفت کردن

مجموعه‌ای از اشکال مثل حلقه، ستاره، لوزی، و مثلث، از هر یک دو عدد، به کودک نشان دهید. کودک شما بایستی شکل‌های همانند را انتخاب کند.

چیدن قطعات

تصویر بزرگ یک شیء آشنا مثل صورت انسان یا تصویر اسب را مانند یک پازل ساده به چند قطعه تقسیم کنید. کودک شما باید در کمترین زمان، قطعات را کنار یکدیگر بگذارد و تصویر درست را بسازد.

طراحی با مکعب

از کودکان بخواهید با استفاده از مجموعه‌ای از مکعبها (سرخ، سفید، نصف سرخ و نصف سفید) طرحهایی را که ابتدا خودتان طرز درست کردن آنها را نشان می‌دهید درست کنند. ابتدا فقط از چهار مکعب استفاده کنید ولی به تدریج که کودک بزرگتر می‌شود، تا ۹ مکعب به کار ببرید.

آزمایش مشاهده

توان مشاهده کودک شما برآیند جنبه‌های مختلفی از رشد، از جمله رشد ذهنی، بینایی، و فهم کلی است و قبل از ۲۴ هفتگی آشکار می‌شود. به عنوان نمونه اگر در این سن یک تکه کاموا یا نخ در مقابل کودک خود که روی کف اتاق نشسته است بگذارید، به دنبال آن می‌گردد، متوجه آن می‌شود، می‌شناسد، و دست خود را به طرف آن دراز می‌کند، حتی اگر هنوز نتواند آن را بردارد.

سن ایده آل برای شروع آزمون مشاهده، احتمالاً حدود ۱۵ ماهگی است. ولی آزمونهایی نیز وجود دارد که می‌توانید زودتر از این انجام دهید، هر چند هر آزمونی قبل از شش ماهگی، شدیداً قابل تردید است. در بسیاری از آزمونهایی ما از تابلوهای ویژه‌ای استفاده می‌شود که به صورت آماده قابل تهیه هستند (به «مرکز خدمات فرهنگی کودک» یا دیگر مراکزی که نشانی آنها در انتهای کتاب آمده است مراجعه کنید).

آزمونهای مشاهده

۱۵ ماهگی تا سه سالگی

سن	عمل	سن	عمل
۱۵ ماهگی	بدون اینکه به او نشان داده شود، قطعه گرد را در محل خود قرار می‌دهد.	۲/۵ سالگی	هر سه شکل را در جای خود قرار می‌دهد و اگر اشتباه کند به سرعت اصلاح می‌کند.
۱۸ ماهگی	سه مکعب را روی یکدیگر می‌چیند	۳ سالگی	هر سه شکل را بدون اشتباه یا با اصلاح فوری در محل خود قرار می‌دهد.
۲ سالگی	هر سه قطعه را در محل درست خود قرار می‌دهد. گاهی اشتباه می‌کند ولی آن را اصلاح می‌کند.	در این آزمون از یک تابلوی شکل ساده فقط با سه شکل استفاده می‌شود.	

عمل

سن

۱ شکل را می گذارد

۲/۵ سالگی

۳ شکل را می گذارد

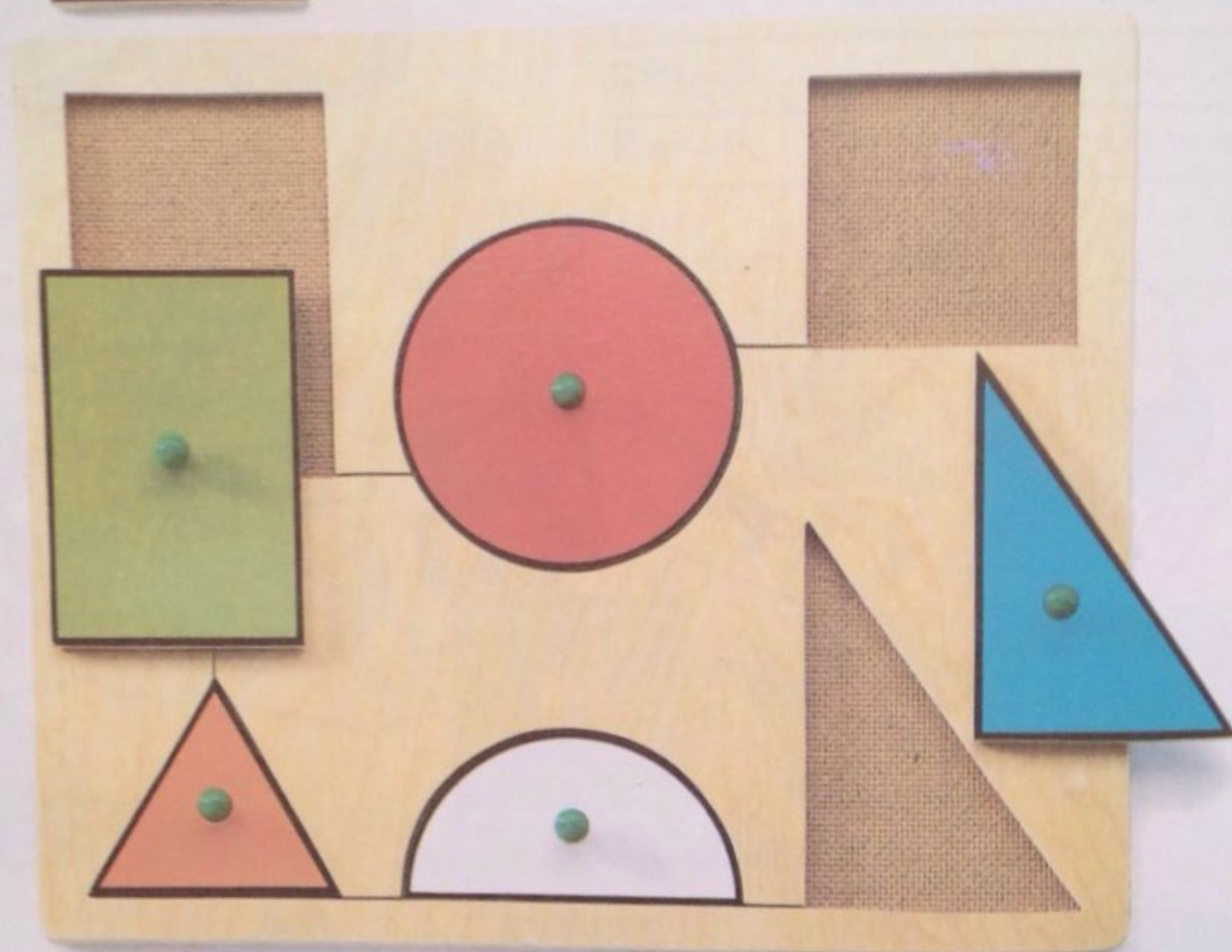
۳ سالگی

همه شکلها را می گذارد

۴ سالگی

تابلویی با زمینه
ساده و شکلهایی با
رنگهای مختلف

عمل

سن

۴ شکل را می گذارد

۳ سالگی

۶ شکل را می گذارد

۳/۵ سالگی

۸ شکل را می گذارد

۴ سالگی

۹ شکل را می گذارد

۴/۵ سالگی

تابلو تکرنگ با ۱۲ شکل

۱۸ ماهگی تا ۳/۵ سالگی

سن	عمل
۱۸ ماهگی ☐	به یک شیء متداول اشاره می کند
۲ سالگی ☐	به یک شیء متداول اشاره می کند و ۳ مورد را نام می برد
۲/۵ سالگی ☐	به ۷ شیء متداول اشاره می کند و ۵ مورد را نام می برد
۳ سالگی ☐	۸ شیء متداول را نام می برد
۳/۵ سالگی ☐	۱۰ شیء متداول را نام می برد

می توان از تصویر یا خود اشیاء
متداول استفاده کرد

سه تا پنج سالگی

سن	عمل
۳ سالگی ☐	نام یک رنگ را می گوید
۴ سالگی ☐	نام دو یا سه رنگ را می گوید
۵ سالگی ☐	نام چهار رنگ را می گوید

می توان از رنگ یا
کاغذهای رنگی برای این
آزمون استفاده کرد

با استفاده از این تابلوی شکل پیچیده‌تر، مدت زمانی را که کودک شما برای به پایان بردن آزمون صرف می‌کند، اندازه بگیرید. هر قدر بزرگتر می‌شود، سرعت او نیز افزایش می‌یابد.

زمان

سن

۵۶ ثانیه

۳/۵ سالگی

۴۶ ثانیه

۴ سالگی

۴۰ ثانیه

۴/۵ سالگی

۳۵ ثانیه

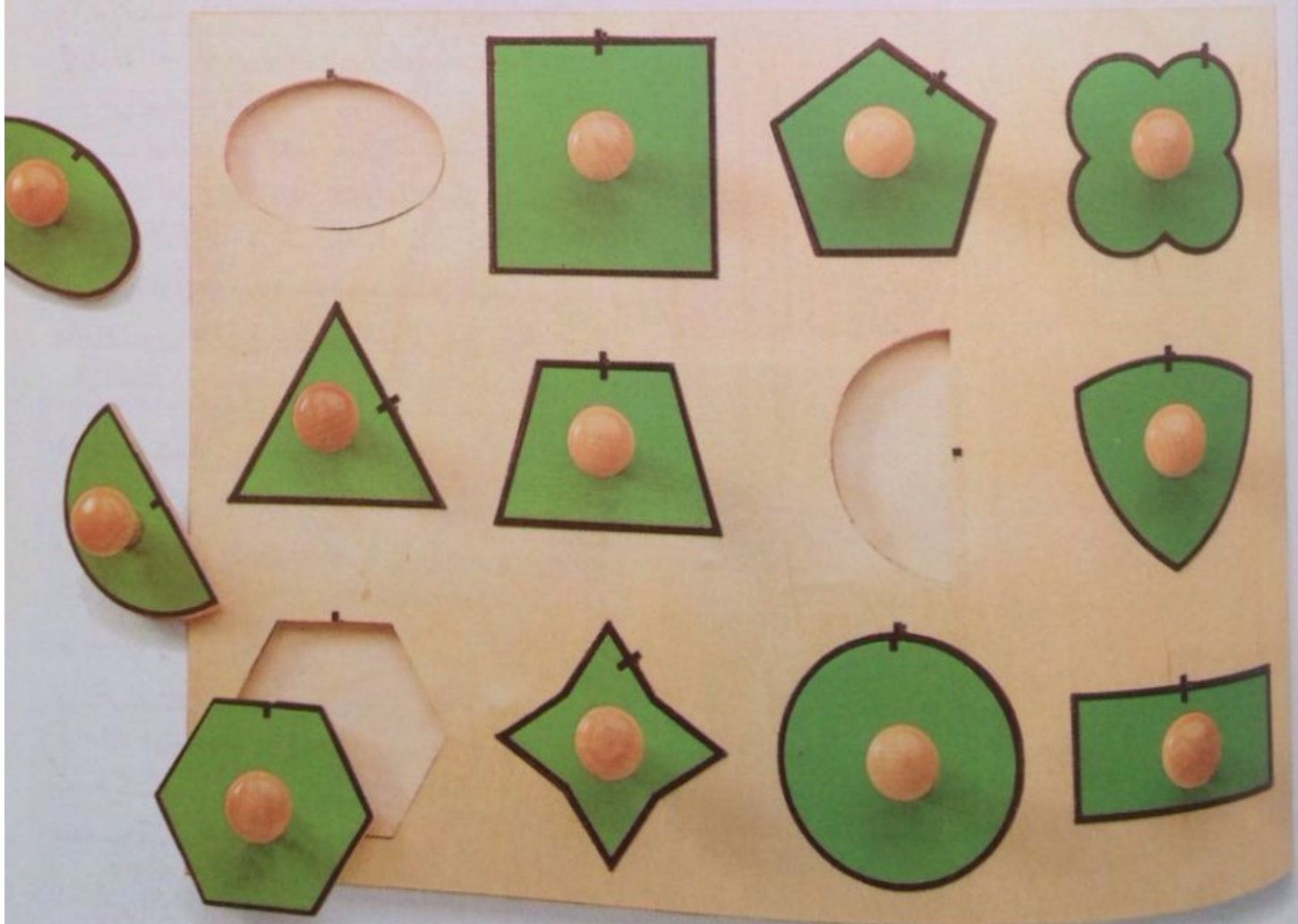
۵ سالگی

۲۷ ثانیه

۶ سالگی

۲۳ ثانیه

۷ سالگی

روش آزمون

یک انسان ناقص بکشید و از کودکان بخواهید آن را کامل کند. وقتی کار به پایان رسید، نقاشی را بررسی و راجع به آنچه افزوده است بحث کنید و از او پرسید چه چیزهای دیگری کم است. نواقص شکل را با هم تکمیل کنید.

پاسخ

هر قدر سن کودک بالاتر می‌رود، نقاشی او پیچیده‌تر می‌شود. در ۳ سالگی انتظار کشیدن یک یا دو قسمت، در ۴ سالگی انتظار کشیدن سه قسمت، در ۴/۵ سالگی شش قسمت، در ۵ سالگی شش یا هفت قسمت، و در ۶ سالگی انتظار کشیدن هشت قسمت را داشته باشید.

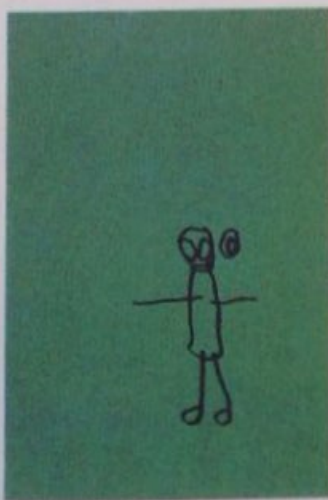
سه و نیم سالگی به بعد

روش آزمون

از کودک بخواهید تصویر شخصی را بکشد و اصرار کنید تا آنجا که می‌تواند آن را با دقت رسم کند و هر قدر می‌خواهد وقت صرف کند. به ازای هر یک از موارد فهرست صفحه بعد که در نقاشی او باشد، یک امتیاز به او بدهید. به ازای هر چهار امتیاز یک سال به سن پایه او که سه سال فرض می‌شود، اضافه کنید. مثلاً اگر نقاشی کودک حاوی نه مورد باشد، نه امتیاز کسب می‌کند و بنابراین سن عقلی و توان مشاهده او، پنج و یک چهارم سال است.

اقدامات شما

برخی کودکان ذاتاً حس مشاهده خوبی دارند ولی شما می‌توانید با ذکر دائمی جزئیات، کودک خود را به توجه کردن به آنها تشویق کنید. توجه کودک خود را به رنگ، بو، شکل، و جنس چیزهای مختلف جلب کنید و هر قدر بزرگتر می‌شود به جزئیات بیشتری اشاره کنید. پرنده‌ها، گیاهان، هواپیماها، پروانه‌ها، و در حقیقت هر چیزی را که حرکت می‌کند به او نشان دهید و سپس راجع به آنها صحبت کنید.

برای هر یک از موارد زیر یک امتیاز منظور کنید

- ☐ سر وجود دارد
- ☐ پاها وجود دارند
- ☐ دستها وجود دارند
- ☐ تنه وجود دارد
- ☐ طول تنه بیشتر از عرض آن است
- ☐ شانه‌ها رسم شده‌اند و هر دو دست و پا به تنه وصل شده‌اند
- ☐ پاها در محل درست به تنه وصل شده‌اند
- ☐ دستها در محل درست به تنه وصل شده‌اند
- ☐ گردن وجود دارد
- ☐ خطوط گردن با سر یا تنه یکپارچه است
- ☐ چشمها وجود دارند
- ☐ بینی وجود دارد
- ☐ دهان وجود دارد
- ☐ بینی و دهان دویعدی هستند، دو لب کشیده شده است
- ☐ منافذ بینی کشیده شده‌اند
- ☐ مو کشیده شده است
- ☐ مو فقط منحصر به خط دور سر نیست
- ☐ لباس کشیده شده است
- ☐ دو تکه لباس غیر شفاف کشیده شده است
- ☐ هم آستینها و هم شلوار رسم شده است
- ☐ چهار تکه لباس یا بیشتر به‌طور واضح رسم شده است
- ☐ لباس کامل بدون ناهماهنگی وجود دارد
- ☐ انگشتها کشیده شده‌اند
- ☐ تعداد انگشتها صحیح است
- ☐ انگشتها به صورت دویعدی رسم شده است
- ☐ طول انگشتان بیشتر از عرض آنهاست
- ☐ انگشت شست به صورتی متمایز از انگشتان دیگر رسم شده است
- ☐ پنجه دستها پایین است
- ☐ کف دستها به‌طور متمایز از انگشتان یا بازوها رسم شده است
- ☐ مفصل بازو نشان داده شده است، آرنج، کف یا هر دو
- ☐ مفصل پا نشان داده شده است، زانو، باسن یا هر دو
- ☐ تناسب سر حفظ شده است
- ☐ تناسب دستها حفظ شده است
- ☐ تناسب پاها حفظ شده است
- ☐ تناسب پنجه پاها حفظ شده است
- ☐ هم دستها و هم پاها به‌صورت دویعدی رسم شده‌اند
- ☐ پاشنه پا رسم شده است
- ☐ خطوط با تسلط کافی و بدون همپوشانی در محلهای اتصال رسم شده‌اند
- ☐ خطوط در محلهای اتصال، با تسلط کافی و اتصال درست رسم شده‌اند
- ☐ خط دور سر صرفاً یک دایره نیست
- ☐ خط دور تنه صرفاً یک دایره نیست
- ☐ طرح دستها و پاها در محل اتصال به بدن نازک نشده است
- ☐ قسمت‌های مختلف صورت قرینه و در محل درست خود هستند
- ☐ گوشها وجود دارند
- ☐ موقعیت و تناسب گوشها درست است
- ☐ ابرو یا مژه وجود دارد
- ☐ مردمک چشم وجود دارد
- ☐ طول چشم بیشتر از ارتفاع آن است
- ☐ در نیمرخ، نگاه چشم به طرف جلو است
- ☐ چانه و پیشانی رسم شده است
- ☐ بیش از یک اشتباه در نیمرخ وجود ندارد

آزمایش ادراک

کودک خردسال در نوعی سردرگمی دائمی احاطه شده است، زیرا قادر نیست تصاویر و صداها را از هم تشخیص دهد. ولی هر قدر بزرگتر می شود، با وضعیت خود سازگاری بیشتری می یابد و می تواند با دقت بیشتری تصاویر و صداها را از هم تفکیک و به آنها توجه کند.

کودک شیرخوار از هفته های اول زندگی شروع به این کار می کند و اگر در فضایی آرام مورد تحریک ویژه ای قرار گیرد، متوجه خواهید شد که آن تحریک تمام توجه کودک شما را به خود جلب می کند. این بدان معنی است که توان ادراکی کودک شما در حال هدفدار شدن است و شما می توانید به رشد آن کمک کنید.

چگونه می توانید به
کودک خود کمک
کنید

کودک شما ابتدا به چیزهای چشمگیر مثل چشمان شما، دهان در حال حرکت شما، انگشتان در حال بازی کردن شما، یا یک اسباب بازی که در جلوی او تاب داده می شود، توجه می کند. به تدریج که کودک بزرگتر می شود به جزئیات بیشتر و بیشتری توجه می کند و شروع به تشخیص جزئیاتی می کند که کاملاً دشوار است، مثل اختلاف اندازه دو مکعب و در نتیجه اندازه باز شدن انگشتانش برای برداشتن هر یک از آنها.

پس از چند ماه کودک شما مهارت و تسلط بیشتر و بیشتری می یابد و بنابراین به جزئیات ضروری توجه می کند و بقیه را نادیده می گیرد. به عنوان نمونه، کودکان می فهمد که باید به صدای شما دقت کند و حتی در یک محیط پرسروصدا نیز این کار را انجام می دهد.

حس لامسه یکی از نخستین ابزارهای کاوشگری است، بنابراین آشنا کردن کودک خردسال با حالت های مختلف سطوح اجسام مثل سطوح صاف، زبر، و پرزدار و اشکال متفاوت مثل گرد و چهار گوش، حائز اهمیت است. این کار به او کمک می کند دنیای خود را به وسیله ارتباط دادن ادراکات بصری خود با سایر حسها مثل لامسه، بررسی کند و بشناسد. شما می توانید درک کودک خود را با نشان دادن اینکه یک شکل بخصوص باعث چه ویژگی هایی می شود، توسعه دهید. مثلاً یک توپ به کودک خود نشان دهید، انگشتان او را روی توپ بمالید تا سطح صاف توپ را احساس کند، و سپس توپ را به طرف او بغلتانید (وقتی کودک شما خیلی کم سن و سال است، می توانید این کار را با بادکنک انجام دهید؛ حتی در سن دوهفتگی با تکیه دادن او به بالش می توانید این کار را انجام دهید). کودک شما تا حدودی مفهوم گرد بودن را درک می کند و شما ارتباط بین گرد بودن و غلتیدن را به او نشان می دهید، یعنی نتیجه اطلاعاتی مثل گرد بودن را که غلتیدن است به او می آموزید.

شما می توانید با هدایت توجه کودک بر مبنای علایق خودتان، مثلاً نشان دادن کاری که یک اسباب بازی می تواند انجام دهد در میدان دید کودک، نشان دادن رنگهای شاد، نشان دادن شکل های جالب، و در زمان مناسب «خواندن» کتاب همراه با کودکان و نشان دادن عکسها و اشیاء در آن و ذکر نام آنها، به کودک خود کمک کنید به اطلاعات مهم دقت کند و اطلاعات کم اهمیت تر را نادیده بگیرد. با این روش به کودکان کمک خواهید کرد چیزهای نامربوط را روز به روز بهتر شناسایی کند و نادیده بگیرد؛ این ویژگی مهمی است که اگر بخواهیم کودک قادر به تمرکز باشد و گستره توجه طولانی داشته باشد، باید بر آن مسلط شود.

در این سن بچه‌ها دارای درک عمیق هستند و شما می‌توانید این موضوع را به طریق زیر بیازمایید، ولی مواظب باشید مانع از لغزش یا افتادن کودکتان شوید.

روش آزمون

کودک خود را روی یک کاناپه یا میز با ارتفاع حدود ۴۵ سانتیمتر از زمین بگذارید و در حالی که از نزدیک مواظب او هستید، بگذارید روی آن حرکت کند.

پاسخ

کودک شما چهار دست و پا تا لبه کاناپه یا میز می‌رود ولی در آنجا متوقف می‌شود و جلوتر نمی‌رود. این امر نشان می‌دهد که او متوجه می‌شود سطحی که روی آن قرار دارد و سطح زیر وی اختلاف ارتفاع دارند و اگر از لبه میز جلوتر برود خواهد افتاد.

۳۶ هفتگی به بعد

در این زمان کودک شما مفهوم «پایداری اشیا» را دریافته است، یعنی درک اینکه یک شیء حتی اگر او قادر به دیدنش نباشد یا از نظر مخفی شده باشد هنوز وجود دارد. تا این زمان اگر کودک اسباب‌بازی خود را از لبه صندلی‌اش بیندازد در صدد جستجوی آن بر نمی‌آید. از ۳۲ یا ۳۶ هفتگی به بعد کودک شما در جستجوی اسباب‌بازی که افتاده است، از لبه صندلی نگاه می‌کند.

روش آزمون

یک اسباب‌بازی را روی سطحی در جلوی کودک قرار دهید و بگذارید به طرف آن دست دراز کند. پس از اینکه چند بار دستش را به اسباب‌بازی زد، آن را سر جای خود بگذارید و یک تکه کاغذ بین کودک و اسباب‌بازی قرار دهید.

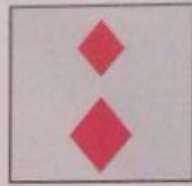
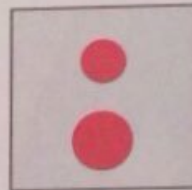
پاسخ

کودک شما سعی می‌کند کاغذ را از سر راه بردارد تا اسباب‌بازی را که می‌داند هنوز آنجاست، پیدا کند. او آنقدر جستجو می‌کند تا اسباب‌بازی را بیابد.

این آزمون بسیار ساده نشان می‌دهد که کودک شما قادر به تشخیص بعضی چیزها مثل کوچک و بزرگ می‌باشد.

روش آزمون

یک دایره کوچک بالای یک دایره بزرگ روی یک کارت رسم کنید و آن را به کودکتان نشان دهید. متعاقب آن کارتی به او نشان دهید که روی آن یک لوزی کوچک بالای یک لوزی بزرگ رسم شده باشد، کودک شما بایستی رابطه شکل کوچک بالای شکل بزرگ را بفهمد.

پاسخ

اکنون کارت دیگری به کودکتان نشان بدهید که روی آن یک مثلث کوچک بالای یک مثلث بزرگ رسم شده باشد. اگر کودک شما مفهوم کوچک در مقابل بزرگ را از دو کارت قبلی دریافته باشد، هیچ توجهی به این تصویر نشان نخواهد داد. ولی اگر کارتی به او نشان دهید که در آن یک مثلث بزرگ بالای یک مثلث کوچک رسم شده باشد، که وضعیت کاملاً متفاوتی است، به کارت چهارم توجه خواهد کرد.

است، پس از یک بررسی کوتاه هیجان زده می شود، سر و صدا درمی آورد، جست و خیز می کند، و روی خود را برمی گرداند. چنین کودکی تکانشگر نامیده می شود. در سن هجده ماهگی، شما می توانید با انجام یک آزمون ساده برآوردی از میزان تعمق گری یا تکانشگری کودکان به دست آورید.

ثابت شده است که کودکان تعمق گر خواندن را قدری راحت تر یاد می گیرند، که اگر کمی فکر کنید درمی یابید که به دلیل بررسی دقیق شکل حروف است که در مراحل اولیه یادگیری خواندن ضرورت دارد. دروس متعارف مدارس مهارت های تعمقی بیشتری را می طلبند، بنابراین وضعیت درسی کودکان تعمق گر ممکن است کمی بهتر از کودکان تکانشگر باشد.

با این حال تعمق گری همیشه بهترین راه نیست. موقعیتهای فراوانی در زندگی وجود دارد که نیازمند تصمیم گیری بسیار سریع است. به عنوان مثال وقتی کودکان برای آموزشهای راهنمایی و رانندگی به خیابان برده می شود، باید در مورد خودروهای در حال حرکت، فضاهای خالی، و زمان عبور از خیابان تصمیم گیری کند و گاهی برای اتخاذ این تصمیمها وقت بسیار کمی دارد. امکان دارد کودکان تکانشگر این کار را بهتر از کودکان تعمق گر انجام دهند. مواردی نیز وجود دارد که یک نگاه ساده برای اخذ تصمیم کفایت می کند؛ در چنین مواردی کودک تکانشگر نسبت به کودک تعمق گر برتری دارد.

کودک شما از حدود ۲۴ هفتگی به بعد مشغول ایجاد «سبک ادراکی» مخصوص به خود است که به سرعت یا دقت بررسی اشیا یا موقعیتهای توسط کودکان بستگی دارد. این امر «آهنگ ادراک» نامیده می شود. کودکی که آهنگ ادراک او پایین است، بی حرکت می ماند و با تمرکز ثابت به چیزی نگاه می کند. چنین کودکی تعمق گر نامیده می شود. ولی کودکی که آهنگ ادراک او سریع

روش آزمون

به کودک خود کارتهایی نشان دهید که روی آنها تصاویری یکسان اما با تفاوت های اندک وجود داشته باشد. کودک شما باید از بین شش تصویری که در پایین قرار دارد، آن را که دقیقاً مشابه تصویر فوقانی است انتخاب کند.

اگر تعمق گر باشد، قبل از انتخاب کردن با دقت به همه تصاویر نگاه می کند و کمتر مرتکب اشتباه می شود. اما اگر کودک شما تکانشگر باشد، با سرعت به تمام تصاویر نگاه می کند و یکی را انتخاب می کند که غالباً هم درست نیست.

احتمال اینکه کودک شما دقیقاً داخل این سیستم طبقه بندی بگنجد بسیار کم است، زیرا علاوه بر کودکان سریع و غیردقیق و کودکان کند و دقیق، کودکان سریع اما دقیق و کند اما غیردقیق نیز وجود دارند.

اقدام

اگر انتظار دارید ماهیت کودک خود را تغییر دهید کاملاً در اشتباهاید، ولی انجام این آزمون به شما کمک خواهد کرد انتظارات واقع بینانه تری از کودکان داشته باشید. مثلاً

وابستگی میدانی می‌باشند، با سهولت بیشتری شکلی را در یک زمینه پیچیده تشخیص دهند. شاید علت این باشد که تجسم فضایی پسرها از سنین خیلی پایین بهتر از دخترهاست.

شما می‌توانید با بررسی اینکه آیا کودکان می‌تواند یکی از چند شکل هندسی ساده را در یک نقاشی پیچیده‌تر انتخاب کند، کودک خود را از نظر عدم وابستگی یا وابستگی میدانی بیازمایید.

سبک ادراکی را می‌توان بر اساس تأثیرپذیری شدید کودک از محیط زمینه‌ای یا توانایی او در نادیده گرفتن آن نیز بیان کرد. این موضوع، وابستگی یا عدم وابستگی میدانی نامیده می‌شود.

سنجش‌های به عمل آمده از وابستگی یا عدم وابستگی میدانی، نوعی اختلاف مربوط به جنس را نشان می‌دهد؛ به این ترتیب که عدم وابستگی میدانی در پسرها بیشتر است و بنابراین قادرند نسبت به دخترها که دارای

اقدام

خوب است که بدانید کودک شما وابستگی میدانی دارد یا خیر. اگر عدم وابستگی میدانی داشته باشد عموماً بهتر می‌تواند توجه خود را به اشیاء یا کارهای خود معطوف کند. برعکس، کودکان وابسته به میدان بیشتر گرایش به تمرکز بر روی اشخاص دارند. شاید به همین دلیل باشد که دختر بچه‌ها، که وابستگی میدانی بیشتری دارند، از همان آغاز اجتماعی‌ترند. اگر کودک شما وابسته به میدان باشد، بیشتر بر راهنماهای خارجی و بنابراین به ترغیب و تشویق از جانب شما تکیه خواهد کرد. برعکس در صورتی که کودکان وابستگی میدانی نداشته باشند، به دلیل توانایی بیشتری که در استخراج جزء از کل دارد، در برخی کارهای نیازمند شناخت مثل کارهایی که نیاز به تجسم فضایی دارد، همچون شطرنج، برتری خواهد داشت.

روش آزمون

یک شکل هندسی ساده مثل دایره، مربع، یا مثلث را به کودک خود نشان دهید و سپس از او بخواهید یک شکل دقیقاً شبیه به آن را در یک نقاشی پیچیده‌تر پیدا کند.

پاسخ

ممکن است کودک شما بتواند شکل مورد نظر را در تصویر پیدا کند. برای پیدا کردن شکل، کودک بایستی ویژگیهای دیگر نقاشی (میدان) را نادیده بگیرد و فقط به شکلهای انتزاعی توجه کند. به‌طور کلی بچه‌ها هر قدر بزرگتر می‌شوند وابستگی میدانی آنها کمتر و کمتر می‌شود. آنگاه می‌توانید از شکلهای پیچیده‌تری (مثلاً یک حیوان پنهان شده) در زمینه‌های پیچیده‌تر استفاده کنید.

آزمایش بینایی

تیزبینی به معنای میزان وضوح در دیدن چیزهاست. دید ۱۰/۱۰ طبیعی است. تیزبینی نوزادان بسیار ضعیف و شاید در حدود ۰/۰۲۵ باشد، ولی خیلی زود بهتر می شود به طوری که اکثر کودکان در ۱۶ هفتگی تیزبینی حدود ۱/۱۰ تا ۴/۱۰ دارند. از آن به بعد تیزبینی به طور یکنواخت پیشرفت می کند و در اکثر کودکان تا سن ده یا یازده سالگی به میزان ۱۰/۱۰ می رسد. بنابراین کودک نوزاد شما نمی تواند چیزهای خیلی دور را ببیند و احتمالاً دید او برای تشخیص یک شیء بلند در فاصله ۳ متری کفایت نمی کند، ولی از فاصله نزدیک به خوبی می بیند و می تواند چشمهای خود را روی فاصله ای در حدود ۲۰ سانتیمتر، که تقریباً فاصله معمول بین چشمان او و صورت شما در هنگام شیر خوردن است، تنظیم کند. اگر نوزاد شما قادر به دیدن تان باشد، تقریباً به طور قطع هنگام تماس چشمی خواهید دید که به شما توجه دارد.

آیا کودکان شما را می بینند؟

۲۰ تا ۲۴ هفتگی

در این سن کودک شما صورتتان را چنان واضح می بیند و جزئیات ظریف آن را به قدری درک می کند که می تواند حالات عاطفی مختلف مانند اندوه، ترس، یا شادی را از هم تشخیص دهد، و شما واکنش متناسب با هر حالت را در صورتش خواهید دید. وقتی می بیند در حال آماده کردن غذای او هستید، هیجان زده می شود.

از ۲۴ هفتگی به بعد

در این سن کودک شما به تدریج درک می کند که برخی چیزها مانند اندازه، نوع شیء، شکل شیء، و رنگ، ثابت است. او شروع به شناختن اشیاء می کند و متوجه می شود آنها همیشگی هستند حتی اگر او قادر به دیدنشان نباشد. از حدود همین سن است که کودکان به تدریج می فهمند که شما وقتی هم که در اتاق نیستید وجود دارید. در این سن وضعیت خود را طوری تغییر می دهد که اشیاء مورد علاقه اش را ببیند.

یک سالگی

کودک شما می تواند اشیائی را که با سرعت در حرکت هستند تعقیب کند و آنها به وضوح ببیند.

تا سه سالگی

کودک شما می تواند حروف مختلف الفبا را ببیند و بشناسد و قادر است وقتی از او خواسته شود، حروف را با آنهایی که به او داده شده است مطابقت دهد. او می تواند همین کار را با اسباب بازیها نیز بکند.

این فهرستی از برخی نشانه های کلی بینایی است که در سال اول زندگی کودک باید در جستجوی آن باشید.

نوزاد

نوزادان دوست دارند به صورت افراد نگاه کنند و غالباً به لبه صورت یا چشمها می نگرند، ولی به اشیاء متحرک مثل دهان بزرگسالان نیز نگاه می کنند. اگر حرکت چشمها و باز و بسته کردن دهان خود را به طور اغراق آمیزی انجام دهید، مثل وقتی که با هیجان مشغول صحبت کردن هستید، نوزاد شما با تکان دادن دهان و بیرون آوردن زبانش پاسخ خواهد داد.

۸ هفتگی

رشد مغز کودک شما کاملتر شده و توجه او بیشتر به ماهیت یک شیء جلب می شود تا مکان آن. به این ترتیب راهبرد بینایی کودک شما از یافتن اشیاء به شناختن آنها تغییر می کند. اکنون کودکان باید صورت شما را تشخیص دهد و با لبخند زدن و بالا و پایین بردن دستهایش نسبت به آن واکنش نشان دهد.

۱۲ تا ۱۶ هفتگی

در این سن کودک شما نه تنها به لبه اشیاء نگاه می کند بلکه جزئیات را نیز درک می کند و می تواند متوجه شود که دو تصویر به صورت افقی قرار گرفته اند یا عمودی. کودک شما همچنین می تواند فرق بین تصاویری را که دو شکل در آنها هست و تصاویری را که سه شکل در آنها هست تشخیص دهد و آشکارا متوجه طرحهای موجود در تصاویر می شود.

نوزادی

روش آزمون

در حالی که انگشتان خود را در فاصله ۲۰ تا ۲۵ سانتیمتری چشمهای کودک خود نگه داشتهاید آنها را در مقابل کودکان تا حدود ۳۰ سانتیمتری هر طرف سر او حرکت دهید.

پاسخ

کودک شما باید انگشتانتان را تا حدود ۱۵ سانتیمتر از هر طرف خط وسط، تعقیب کند.

چهار هفتگی

روش آزمون

در حالی که انگشتان خود را در فاصله ۲۰ تا ۲۵ سانتیمتری چشمهای کودک خود نگه داشتهاید آنها را در مقابل کودکان تا حدود ۳۰ سانتیمتری هر طرف سر او حرکت دهید.

پاسخ

کودک شما باید انگشتانتان را در محدوده تقریباً ۴۵ تا ۶۰ سانتیمتری تعقیب کند.

۱۶ هفتگی

چشمهای نوزادان غالباً هر یک به طور مستقل حرکت می کنند ولی تا سن ۱۶ هفتگی دید دوچشمی ایجاد می شود، یعنی هر یک از چشمها از حرکات چشم دیگر تبعیت می کند و کودک به تدریج دید سه بعدی پیدا می کند.

روش آزمون

یک شیء آشنا مثل شیشه شیر یا اسباب بازی به کودک خود نشان دهید که بخواهد آن را بگیرد.

پاسخ

وقتی چشمان کودکان ثابت شدند، متوجه واکنشی در چهره او می شوید: خوشحالی با دیدن شیشه شیر یا کنجکاوی با دیدن اسباب بازی.

اقدام

اگر کودک شما به این طریق نسبت به مناظر جالب توجه واکنش نشان نمی دهد، با پزشک خود مشورت کنید.

۱۲ هفتگی

روش آزمون

در حالی که انگشتان خود را در فاصله ۲۰ تا ۲۵ سانتیمتری چشمهای کودک خود نگه داشتهاید آنها را در مقابل کودکان تا حدود ۳۰ سانتیمتری هر طرف سر او حرکت دهید.

پاسخ

کودک باید بتواند انگشتان شما را به طور کامل از یک طرف تا طرف دیگر تعقیب کند، طوری که چشمانش یک محدوده ۱۸۰ درجه را طی کند.

اقدام

اگر کودک شما تا سن ۱۲ هفتگی نمی تواند انگشتان شما را در این محدوده حرکتی تعقیب کند، بایستی با پزشک مشورت کنید.

روش آزمون

کودکتان را به پشت بخوابانید و ببینید می‌تواند دست خود را ببیند یا خیر.

پاسخ

کودک شما حرکات انگشتان خود را تماشا می‌کند و سعی می‌کند دستانش را طوری به هم بچسباند که انگشتان دو دستش روی هم قرار بگیرند.

۲۴ هفتگی

روش آزمون

اسباب‌بازیهای کودکتان را در یک طرف او بگذارید و ببینید آیا کودکتان به محرکهای بصری که کمی خارج از دید مستقیم او هستند، پاسخ می‌دهد یا خیر.

پاسخ

کودکتان وضعیت خود را، با خم شدن به عقب یا پایین آوردن سر برای دید بهتر،

طوری تنظیم می‌کند که

بتواند

اشیاء را

ببیند.

اقدام

اگر کودکتان این گونه رفتار نکرد بایستی با پزشک مشورت کنید.

یک سالگی

روش آزمون

برای آزمودن واکنش نسبت به حرکت، یک شیء را به سرعت در حوزه دید کودک خود حرکت دهید.

پاسخ

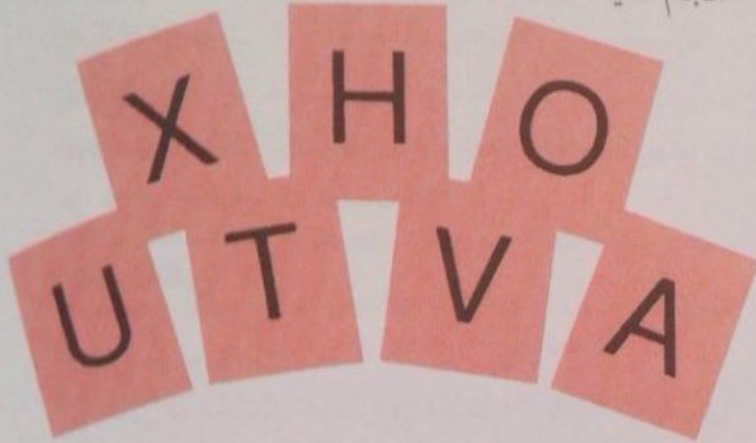
کودک بایستی بتواند شیئی را که به سرعت حرکت می‌کند با چشمانش و بدون چرخاندن سر، تعقیب کند.

اقدام

اگر کودکتان شیء متحرک را تعقیب نمی‌کند، با پزشک مشورت کنید.

روش آزمون با استفاده از کارتهای حروف

دو سری مشابه از هفت کارت زیر تهیه کنید. یک سری را به کودک خود بدهید. یکی از حروف را بردارید و از او بخواهید یکی از کارتهای خود را که مشابه آن است بلند کند. سپس یکی از چشمهای کودک را ببندید و آزمون را تکرار کنید. این کار را برای چشم دیگر نیز انجام دهید.

پاسخ

بیشتر کودکان ۳ ساله قادرند پنج حرف V, O, H, T, و X را که شکل ساده‌تری دارند در فاصله ۳ متری مطابقت دهند. بعضی دوساله‌ها هم از عهده این آزمون برمی‌آیند، ولی خیلی از آنها V و X را با هم اشتباه می‌کنند. بیشتر کودکان ۴ ساله هر هفت حرف را مطابقت می‌دهند.

روش آزمون با استفاده از اسباب‌بازیهای کوچک

برای آزمون دید دوردست، دو سری از اشیاء را تهیه کنید، مثل اتومبیل، هواپیما، و صندلی، یک عروسک کوچک، و کارد و چنگال و قاشق بچگانه. یک سری از آنها را به کودک بدهید. به فاصله ۳ متری بروید و آنها را یکی یکی بالا بیاورید و از کودک بخواهید مال خودش را نشان دهد. سپس آزمون را به نوبت برای هر چشم با پوشاندن چشم دیگر تکرار کنید. اگر اشیاء را در مقابل زمینه‌ای سیاه‌رنگ نگه دارید بهتر است. برای آزمودن دید نزدیک، از کودک بخواهید آب‌نباتهای کوچک، خرده‌های نان، قطعات نخ، و تکه‌های کاموا را از زمین بردارد.

پاسخ

کودکان دوساله باید بتوانند اشیاء را مطابقت دهند.

اقدام

در صورت مشاهده هرگونه اختلال دید، کودک را برای معاینه دقیق نزد پزشک ببرید.

لوچی

روش آزمون

کودک خود را طوری نگه دارید که سر او در مرکز باشد و از شخص دیگری بخواهید نوری را به چشمانش بتاباند. اکنون چشمها را به نوبت بپوشانید، دقت کنید آیا وقتی روی هر چشم را باز می‌کنید، حرکت می‌کند یا خیر.

پاسخ

بازتاب نور بایستی در هر دو چشم در یک محل دیده شود. اگر چشمی لوچ نباشد، وقتی روی آن را باز می‌کنید حرکت نمی‌کند.

اقدام

معمولا کودکان را در سن شش، نه، و دوازده ماهگی از نظر لوچی معاینه می‌کنند، ولی اگر کودکان در هر سنی دچار لوچی دائمی بود با پزشک مشورت کنید.

حساسیت به نور

روش آزمون

چشمهای کودک خود را چندین بار و هر بار یک لحظه در معرض نور درخشان قرار دهید.

پاسخ

اگر چشمان کودک نسبت به نور حساس باشد، اشک زیادی از چشمانش می‌آید و ناراحت می‌شود. با پزشک مشورت کنید.

روش آزمون

این آزمون را به صورت بازی قایم‌باشک انجام دهید. کودک را وادارید مستقیم به جلو نگاه کند و سپس آرام یک اسباب‌بازی مورد علاقه‌اش را از کنار سرش با طی مسیر نیم‌دایره به مقابل چشمانش بیاورید و توجه کنید که چه زمانی آن را می‌بیند.

پاسخ

کودک باید اشیاء واقع در زاویه ۱۸۰ درجه را ببیند.

کوررنگی

روش آزمون

با استفاده از مکعبهای رنگی از کودک بخواهید رنگهای مختلف را انتخاب کند. اگر هنوز رنگها را نمی‌شناسد، یک نمونه به او نشان دهید و از او بخواهید مثلاً وقتی شما رنگ قرمز را انتخاب می‌کنید او هم رنگ قرمز را بردارد. از سن سه سالگی فقط نام رنگ را بگویید.

پاسخ

کودک باید بتواند رنگها را به‌طور صحیح بردارد. اگر دائماً در مورد قرمز یا سبز اشتباه می‌کند، بخصوص اگر پسر است، به کوررنگی مشکوک شوید. این عارضه در پسرها شایعتر است. شایعترین شکل آن، کوررنگی قرمز-سبز است. افراد کوررنگ این رنگها را به‌صورت قهوه‌ای مایل به گلی می‌بینند.

